Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
…АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

… оной … гарана | № 272 (16495) | 1983 оной ноябриин 26, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ БАЯР БАЯСХАЛАН

Агууехэ Октябриин социалис революциин 66 жэлэй ойтой дашарамдуулагдан ажалшадhаа, партиина, совет болон нниитын организацинуудhаа, предприятинуудай, эмхи зургаануудай, барилгануудай, колхоз, совхозуудай коллективүүдhээ, Совет Арми болон Флодой сэрэгшэдhээ олон тоото амаршалганууд Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ орohон байгаа.

Үнэн зүрхэнэй амаршалганууд хадаа парти болон арадай бата нэгэдэлтэй, агууехэ Ленинэй сургаал hургаалнуудта Соведүүдэй ороной коммунистнуудай үнэн сэхэ байлгын, Коммунис партиин хүтэлбэри доро Октябриин Эхэ ороной амжаhан түүхэтэ туйлалтануудай түлөө совет хүнүүдэй омогорхолой толотомо гэршэ жэшээ болобо. Үзэл сурталайнгаа үнэн зүбтэ манай арадай батаар этигэнхэй, тэдэнэй шэн габьяатайгаар хүдэлжэ, XXVI съезд дээрэ, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) ба июниин (1983 он) Пленумүүд дээрэ партиин табиhан хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан hайжаруулгын шатын асари ехэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ шэнэ амжалтануудые туйлахаар тэдэнэй бэлэн байhые эдэ амаршалганууд элирхэйлэн харуулна.

Орон дотороо, уласхоорондын оршом соо партиин бэелүүлдэг политическэ хараа шэглэлые, совет хүнүүдэй жаргалта байдалые хангахын, бүхы дэлхэй дээрэ бата эб найрамдал тогтоохын аша туhада ажахы эрхилэлгые, орон доторхи ниитын политическэ бүхы харилсаае нарижуулан hайжаруулха талаар КПСС-эй Центральна Комитедэй, нүхэр Юрий Владимирович Андропов түрүүтэй тэрэнэй Политбюрогой эсэшэ сусашагүй ажал ябуулгые бүрин хүсэдөөр дэмжэжэ, халуунаар hайшаажа байhанаа тэдэнэр амаршалганууд соогоо мэдүүлнэ.

Бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсоод, ехэ үүсхэл эдэбхи гаргажа, ажалша коллективүүд ажал хэрэгтээ эзэн ёhoop хандана, энэ жэлэй түсэбтэ даабаринуудые, абаhан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байhан тухайдаа элидхэнэ. Октябриин 66 жэлэй ой ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлүүлгээр, эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхалгаар, хүдэлмэриин бүхы шатануудта, бүхы участогуудта партийна ба граждан уялгадаа хүн бүхэнэй харюусалгатайгаар хандалгые, эмхидхэлые, жаяг журамые дээшэлүүлгээр угтагдаhан байна гэжэ амаршалганууд дотор тэмдэглэгдэнэ. Энэ хадаа бүхы табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэлгын, ороной Эдеэ хоолой, Элшэ хүсэнэй ба Социально-экономическа хүгжэлтын бусад комплексно программануудые болото дээрэнь бэелүүлгын, совет хүнүүдэй hуудал байдалые улам hайжаруулгын, оюун ухаан бодолыень, соёл болбосоролыень дээшэлүүлгын үндэhэ hуури болоно.

Социалис оронуудай хүтэлбэрилэгшэдhөө, коммунис, хүдэлмэришэнэй, революционно-демократическа партинуудhаа, сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдhээ, правительствануудhаа, гүрэнэй ба ниитын ажал ябуулагшадhаа, гадаадын оронуудай зарим эрхэтэдhээ амаршалганууд мүн лэ орohон байгаа.

Совет арадай түүхэтэ туйлалтануудай, Октябряар мүндэлhэн шэнэ хүгжэлтэ дэбжэлтын уласхоорондын удха шанарай хэлбэришэгүйгөөр ургажа байhые, эб найрамдалай хэрэгтэ, арадуудай революционно, сүлөөрэлгын тэмсэлдэ СССР-эй оруулhан элитэ ехэ хубитые манай ханинар тэмдэглэнэ. Совет хүнүүдые hайндэрөөрнь амаршалхадаа, империализмын гэмээр мүнөө уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй боложо байха үедэ ядерна дайнай аюулhаа хүн түрэлтэниие аршалан хамгаалха, хүнүүдэй ажаhууха нангин эрхые хангаха, эб найрамдалые ба дэлхэйн бүхы арадуудай аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн КПСС-эй болон Совет правительствын эдэбхитэй, залан сэхэ хараа шэглэлтэй халуунаар hанаалаа нэгэдэжэ байhан тухайдаа мэдүүлнэ. Европодо дайн сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөе бууруулхын, арадуудай бэеэ дааhан байдалда, эрхэ сүлөөдэ империализмын халдалгануудта hаад ушаруулхын тула Соведүүдэй ороной бэелүүлдэг бүтэмжэтэй хараа бодолые дэмжэжэ байhанаа элирхэйлнэ. Советскэ Союзай эб найрамдалта интернационалис ленинскэ политика, бүхы социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай хүсэн эб найрамдалай түлөө, империализмда ба хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү бүхы тэмсэлшэдые зоригжуулна гэжэ амаршалганууд дотор тэмдэглэгдэнэ.

Агууехэ Октябриин 66 жэлэй ойтой дашарамдуулан, амаршалгануудые, hайн hайхан хүсэлэнгүүдые эльгээhэнэйнь түлөө КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет бүхы партийна, совет ба ниитын организацинуудта, предприятинуудай, барилгануудай, эмхи зургаанууда,й колхоз, совхозуудай коллективүүдтэ, Совет Арми болон Флодой сэрэгшэдтэ, социалис оронуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, коммунис, хүдэлмэришэнэй революционно-демократическа партинуудта, правительствануудта, гүрэнэй ба ниитын ажал ябуулагшадта, демократическа эмхинүүдтэ, мүн гадаадын оронуудай зарим эрхэтэдтэ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэнэ.

КПСС-эй Центральна Комитет	СССР-эй Верховно Соведэй Президиум	СССР-эй Министрнүүдэй Совет.

…С-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно …едэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. АНДРОПОВОЙ

МЭДҮҮЛГЭ

…зай хүтэлбэрилэгшэд …ан захиргаанай дай …раа шэглэлые ямабайhан тухайдаа со… бусад арадуудта мэ… …раа шэглэлэй аюул… …гүүдтай байhандань, …ительствые, тэрэнэй баруунай оронуудые …гылээ hэн. …нгтон, Бонн, Лондон … бүтэмжэтэй hайн хан… … дундуур зайда хэ… …рикан ракетэнүүд …нобританиин ба Ита… …рэ тараан тодхогдо… …гэжэ американ «Пер… …н далита ракетэнүү… …бидэ тараан тодхо… … бэелүүлэгдэжэ эхил…

…й туршада —мүнөө … хэзээнэйхиhээ …у соо — Европо ам… …байдалтай байгаа. Со… …нэгэдэлтэ оронуудай … политикаяа залан …нэй, энэ түбиин эб …хүсэнүүдэй хүсэлэл …, мүн баруунай оро… … ойлгохо полити… …раа бодолой ашаар …аргатай болоhон бай… …нтическа бүлэглэлэй Варшавска Договор… …нүүдэй хоорондо сэ… …, тэрэ тоодо ядер… …дэй адли тэнсүү бо… … аюулгүй ба тогтуу… …дал хангаха арга ол…

… США болон бүхы …хүсэнүүдэй тэнсүү… …э аша туhада хубил… …элүүлэгдэhэн алхам …Советскэ Союз болон …нүүдай хилэнүүд ша… …огдоhон ядерна ра… … Европые сахин … зорилготой бэшэ— … аюул тохёолдуул… … ракетэнүүдэй Ев… …рэ тараагдан тод… Европодо улам ехэ …лагдана, Европын …А-гай тохёолдуулhан …улам ехэ болоно. …о дайнда Америкын …үүдай газар дайда …өөр дайрагдаагүй …айда хэрэглэгдэхэ ра… …роподо тараан тодхо… … социалис оронуудта … аюул тохёолдуулха… … сохилтые өөhэдhөө …дахa аабзабди гэжэ мүнөө Вашингтондо hанана хэбэртэй. США-гай Баруун Европодохи союзнигуудай аюулгүй байдал тушаа хэлэхэ болоо hаа, хэрбээ илалта туйлаха этигэл найдалтайгаар Вашингтоной ядерна дай үүдхэбэл, баруун европынхидой алуулхада, хото городуудаа hандаргуулхада, Холбоото Штадууд өөhэдөө бараг hайн гарасалдаха юм гэжэ американ хүтэлбэрилэгшэдэй hанаашалжа байhаниинь тэнэг, буруу бшуу.

Американ ядерна ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолго хадаа мүнөө үедэ Европодохи хоёр талын хүсэнүүдэй тэнсүүреэр hанагаа зобоhоноо хархис хүсэнүүдэй бэелүүлжэ байhан алхам бэшэ юм. Мүнөө үедэ Европодо НАТО-гай ба Варшавска Договорой хоорондо дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдэй талаар адлирхуу байдалтай, харин ядерна hомо хэрэгсэлнүүдээрээ НАТО-гай тала нилээд булюу байна гэжэ тодорхой тоо, баримтануудаар оло дахин гэршэлэгдэнхэй. Баруунай оронуудай олохон политическэ ажал ябуулагшад, мэргэжэлтэд энээниие зүбшөөдэг гээшэ. Тиимэhээ хэрбээ хэн нэгэнэй зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлхэ тушаа хэлэбэл, НАТО-гай гүрэнүүдэй сэрэгэй машинануудай аюулай тохёолдуулагдажа байhан Варшавска Договорой оронууд hанагаа зобохо ёhотойл.

Ниитын байгуулалта болохо социализмда эсэргүүгээр Вашингтон «хэрээhэтэ добтолго» соносхоо, ядерна шэнэ буу зэбсэгүүдые бидэнэртэ дүтэхэнэ тараан тодхуулхые зүбшөөгшэд бодото политикаяа энэ уймар тэнэг үндэhэ hуури дээрэ бэелүүлнэ гэжэ Советскэ Союз, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронууд эдэ бүгэдые сэгнэхэдээ, hайн ойлгоно. «Першинг-2» болон далита ракетэнүүдые Европодо тараан тодхуулхадаа, НАТО-гай зарим оронуудай правительствануудай энэ ээзэхэг түримхэй ябуулгада ракетно-ядерна тодорхой үндэhэ hуури табихые хүсэнэ хэбэртэй.

Советскэ Союз, бусад социалис оронууд энэ аюул түбэгые тоонгүй байжа шадаха гээшэ гү? Үгы, шадахагүй. Эгээл тиимэhээ ямаршье ушар байдалда Варшавска Договорой оронуудhаа НАТО-гай бүлэглэлые сэрэгэй булюу хүсэтэй болгуулхагүй юм гэжэ долоон социалис ороной партийна ба гүрэнэй дээдэ хүтэлбэрилэгшэд 1983 оной июниин 28-да Москвада болоhон уулзалга дээрэ мэдүүлээ hэн.

Ядерна буу зэбсэгүүдэй талаар Европодо али алиндань таарамжатай үгэеэ ойлголсохые США эхинhээ хойшо хүсөөгүй, иимэ хэлсээ баталуулхагүйн тула Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ тэдэнэй газаа таладашье бүхы юумэ хээ hэн гэжэ американ ракетэнүүдые оронуудтаа тараан тодхуулха зүбшөөлөө үгэhэн ФРГ-гэй, Англиин, Италиин правительствануудай ойлгохогүй hэн гү даа. Аюулгүй байдалаа сахин хамгаалхын тула Советскэ Союз, тэрэнэй союзнигууд шухала хэмжээнүүдые заабол абаха, Европодохи хүсэнүүдэй тэнсүүриие буруу hүргэхэ арга США-да, бүхы НАТО-да олгуулхагүй юм гэжэ тэдэнэр ойлгохогүй hэн гү даа.

Американ шэнэ ракетэнүүдэй Баруун Европодо, тараан тодхогдолго Европодохи ядерна буу зэбсэгүүдэй талаар Женевэдэ хэгдэжэ байhан хөөрэлдөөе үргэлжэлүүлхэ аргагүй болгохо гэжэ бидэ мүн лэ тодорхойгоор мэдүүлээ hэмди.

Арадуудайнгаа буруушаажа байгаашье hаань, оронуудайнгаа аюулгүй байдалай аша туhада зүришэжэ, Европын ба бүгэдэ ниитын эб найрамдалай аша туhада зүришэжэ, эдэ правительстванууд американ ракетэнүүдые тараан тодхуулхые зүбшөөhэн байна гэжэ ФРГ-гэй, Англиин, Италиин правительствануудай hүүлэй үдэрнүүдтэ абаhан шиидхэбэринүүд элирхэйлэн гэршэлнэ. Тиигэжэ Советскэ Союзай эртээнhээ хойшо уридшалан hануулhан холын хараа бодолгүй политикынгаа хойшолонгуудай түлөө тэдэнэр США-гай правительстватай хамта харюусаха болоно.

Тохёолдоhон оршон байдалай бүхы талые наринаар шэнжэлжэ үзээхэдөө, совет хүтэлбэри иимэ шиидхэбэринүүдые абаба.

Нэгэдэхинь. Европодохи ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха асуудалнуудаар үнгэргэгдэжэ байhан хөөрэлдөөнүүдтэ али алиндань таарамжатай хэлсээ баталха арга боломжые США-гай өөhэдынгөө ябуулгануудаар буруу hүргөө хадань, иимэ эрхэ байдалда тэдэниие үргэлжэлүүлгээр Европын ба уласхоорондын аюулгүй байдалые буруу hүргэхэ талаар США-гай ба НАТО-гай бусад зарим оронуудай ябуулгануудые далдалан халхалха байhан дээрэhээ саашадаа эдэ хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаха аргагүйбди гэжэ Советскэ Союз тоолоно.

Хоёрдохинь. Хөөрэлдөөнүүдтэ амжалта туйлахын тула эгээл таарамжатай эрхэ байдал байгуулха зорилготойгоор Советскэ Союзай нэгэ талаhаа абаhан уялганууд болюулагдана. Тиигэжэ дундуур зайда хэрэглэгдэхэ совет ядерна буу зэбсэгүүдые СССР-эй Европодохи хубида тараан тодхолгые болюулха гэhэн уялгань бэелүүлэгдэхэгүй байна.

Гурбадахинь. Холын зайда хэрэглэгдэхэ оперативно-тактическа ракетэнүүдые эдэ оронуудай газар дээрэ тараан тодхохо талаар (энээн тухай соносхогдоо hэн) ГДР-эй ба ЧССР-эй правительствануудтай зүбшэн хэлсэhэнэй ёhoop хэдэхэн сагай урда тээ эхилэгдэhэн бэлэдхэлэй хүдэлмэриие түргэдхэхэ.

Дүрбэдэхинь. США-гай ракетэнүүдэ Европодо тараан тодхожо, Советскэ Союзда ядерна дайнай аюулые үргэдхэжэ байхадань, энэ ушар байдалые хараада абажа, совет зохихо хэрэгсэлнүүд океан далайнуудай районуудта тодхогдон табигдаха. Манай эдэ хэрэгсэлнүүд шэнжэ шанараараа Европодо тараан тодхогдоhон американ ракетэнүүдэй бидэнэртэ, манай союзнигуудта тохёолдуулhан аюултай адлирхуу байхал.

СССР-эй болон социалис хани харилсаата бусад оронуудай аюулгүй байдалые хангаха талаар шэглүүлэгдэhэн бусадшье хэмжээнүүдэй абтаха байhаниинь мэдээжэ.

Баталагдан абтаhан шиидхэбэринүүдээ бэелүүлжэ эхилхээ байхадаа, НАТО-гай оронуудай ябуулгануудhаа уламжалан совет талаhаа харюугай хэмжээнүүд абтаха юм гэжэ дахин мэдүүлнэбди. Советскэ Союз сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые хүсэнэгүй гэжэ бидэ дахин онсолон заанабди. Сэрэгэй хүсэнүүдэй тэнсүүриие эбдэхэгүйн тулада тон шухала юумэ хэхэ болонобди.

Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ракетэнүүдые Европодо тараан тодхолгын урда тээхи байдалда США-гай болон НАТО-гай бусад оронуудай бусахаар бэлэн байгаа hаань, Советскэ Союз энээниие бэелүүлхээр мүн лэ бэлэн юм. Тиихэдэ Европодо ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хизаарлаха ба хорооохо асуудалнуудаар энээнэй урда манай оруулhан дурадхалнууд дахинаа хүсэндөө орохо hэн. Энэ ушарта гэхэ гү, али энээнэй урда тээхи байдалай үлөөгдэhэн ушарта СССР-эй гансал өөрынгөө зүгhөө энэ талаар абаhан уялганууд дахинаа hэргээгдэхэ hэн.

Буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үрдилдэн бүтээлгые зогсоохо, ядерна дайнай аюулые бага болгохо ба эсэсэй эсэстэ сүм усадхаха талаар залан шууд хараа шугамаа баримталнабди гэжэ Советскэ Союз тодорхойгоор, эрид шууд мэдүүлнэ. Эдэ бүтэмжэтэй hайн зорилгонуудые туйлахын тула тэрэ бүхы хүсэлэл оролдолгонуудаа саашадаашье элсүүлхэ юм.

Европодохи ядерна хэрэгсэлнүүд тухай асуудалые эрид шууд шиидхэхын түлөө Советскэ Союз урдынхяараал оролдоно. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ба тактическа үүргэтэй ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые Европодо огто байрлуулхагүй гэhэн дурадхалаа Советскэ Союз дахин дэбтэнэ.

Американ шэнэ ракетэнүүдые Европодо тараан тодхохо түсэбүүдэй бэелүүлэгдэбэл, өөhэдынь арадуудта, бүхы хүн түрэлтэндэ, тохёолдуулагдаха аюултай хойшолонгуудые үшөө дахин сэгнэжэ үзэхэ уряатайгаар совет хүтэлбэрилэгшэд США-гай болон Баруун Европын гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ хандана.

Мүнөөшье бидэ тон аюултай байдалтай дэлхэйдэ ажаhуунабди. Тиимэ дээрэhээ гүрэнэй харюусалгата ажал ябуулагшад хадаа үйлэ хэрэгүүдые зүбөөр сэгнэжэ, бодомжотой шиидхэбэри абаха зэргэтэй. Хүнэй ушар ёho ойлгохо ябадал хүн түрэлтэниие аймшагтай аюулhаа абаржа шадаха, абарха зэргэтэй. Өөhэдынгөө дура хүсэлэнгые бусад арадууд болон гүрэнүүдтэ баадхахын тула сэрэгэй булюу хүсэтэй болохо гэhэн бүтэшэгүй бодомжолгонуудhaа арсахые буу зэбсэг аюултайгаар, үрдилдэн бүтээлгые hүжэрөөдэг хүсэнүүдые уряалнабди.

Шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые ехээр үйлэдбэрилжэ, зохёожо бэшэ, харин тад hөөргэ, бии байгаа буу зэбсэгүүдые тон бага хэмжээндэ хүрэтэр хорооожо, эб найрамдалые бэхижүүлжэ, арадуудай аюулгүй байдалые лаб хангажа болохо юм гээд Советскэ Союз этигэнэ. Материальна, оюун ухаан бодолой болон бусад тон ехэ нөөсэчүүдэй hамааруулагдадаг дээрэhээ шиидхэгдэдэггүй асуудалнууд хүн түрэлтэндэ туйлай олон лэ. Тиимэhээ ядерна болон бусад зэбсэг хэрэгсэлнүүдые эрид шууд хорооохо тухай хэлсээнүүд баталагдабал, бүхы арадуудай аша туhада хэрэгтэй байха hэн.

Совет арадай дура хүсэлэнгые бэелүүлэн, дайнай аюулые зайсуулхын, мүнөөнэй ба ерээдүйн үетэндэ амгалан тайбан байдал сахин хамгаалхын тула Советскэ Союз саашадаашье бүхы юумэ хэхэ байна гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлнэ.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ жалай үдэр

…АДАЙ ЦЕМЕНТ — …НОЙ БАРИЛГАДА

… цементын заво… …тив эрхим шанар… …н үйлэдбэрилхэ hарынгаа түсэ… …процент дүүргэбэ. …шарай тэмдэгтэй …лэдбэрилгын нии… …нэй 74 процент … Тимлюйн це… …водой продукци … Дунда Азиин, … зүгэй болоод, … зүгэй олон шэнэ барилгануудта эльгээгдэнэ. Жэшээнь, Байгал-Амарай түмэр замай барилгануудта энэ предприяти жэлэй эхинhээ хойшо дүшэн найма мянган тонно эрхим шанартай цемент эльгээгээ. Заводой коллектив продукци түсэбhөө гадуур үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ уялгые үлүүлэн дүүргэбэ. Тиихэдэ электрын элшэ хүсэ нилээд ехээр алмаа.

Н. ДАГБАЕВ.

АРАДАЙ АЖАХЫДА

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхинhээ арбан гурбан миллиард юhэн зуу миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэбэ гэhэн баримта «Бурятэнерго» управлениин тоо бүридхэгшэд гаргаба. Энэ хадаа гурбан жэл хахад соо зайн гал үйлэдбэрилхэ түсэбhөө нилээд ехэ болоно. Тиин энэ жэлдэ үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиhөө 275 процент ехэ электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэбэ.

Республика дотор электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэдэ Гусиноозерско ГРЭС хубитаяа нилээд ехээд оруулhан байна. Галуута Нуурай эрьедэхи энэ станциин табан жэлэй гурбан жэл соо Сибириин электросистемэдэ оруулhан, мүн Монголой Арадай Республикада дамжуулhан электрын элшэ хүсэн арбан хоёр миллиард гурбан зуу миллион киловатт-часта хүрөө.

Мэргэжэлтэдэй тооложо үзэhэнэй ёhoop, Буряад ороноймнай энергетигүүд түсэбтэ табан жэлэй гурбан жэлэй түсэбhөө гадуур 4 миллиард 340 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилхөөр хараална.

Манай корр.

1986 оной ТҮСЭБӨӨР ХҮДЭЛНЭ

Оёдолой «Туяна» нэгэдэлэй Бэшүүрэй филиалда Анна Петровна Нестерова арбан хоёр жэлэй туршада ажаллана. Энэ үедэ тэрэнэй түсэбөө дүүргээгүй ушар байгаагүй юм. Анна Петровна hара бүриингөө даабаринуудые 200 процент хүрэтэр дүүргэдэг юм. Тэрэнэй оёhон хубсаhан шалгалта гарадаггүй. Анна Петровна мүнөө 1986 оной июлиин түсэбөөр ажаллана. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабариие тэрэ хоёр жэл таба hарын туршада дүүргэhэн байна.

«Анна Петровна бэлэн ажал шэлэжэ байдаггүй. Ямаршье орёо оёдолтой даабариhаа арсадаггүй, hайнаар оёод лэ тушаадаг. Бүхы үйлэдбэри тухайгаа hанаата болодог, үндэр харюусалгаяа мэдэрдэг. Бусадта ходо туhалжа, зүбшөөл заабари үгэжэ байдаг», —гэжэ филиалай нэгэдэхи цехэй начальник Т. И. Ткачёва хөөрэнэ.

Фотокорреспондент А. Шойжоловой зураг дээрэ: оёдолшон А. П. Нестерова.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Манай хүдэлмэридэ саг үргэлжын туhаламжа дэмжэлгэ үзүүлhэнэйнь түлөө, Эсэгэ ороной эрдэм, техникын шэнэ туйлалтануудтай дашарамдуулан эльгээhэн амаршалгын халуун дулаан үгэнүүдэйнь түлөө бидэ, «Салют-7» — «Союз» гэжэ замбуулинай эрдэм-шэнжэлэлгын комплекс дээрэ удаан саг соо үнгэргэгдэhэн экспедицидэ бэлдэлгэдэ, тэрэниие бэелүүлгэдэ хабаадалсаhан совет эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, технигүүд,хүдэлмэришэд болон космонавтнууд Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ гүнзэгы сэдьхэлhээ баяр баясхалан хүргэнэбди.

150 сүүдхэ соо үнгэргэгдэhэн жолоодогдодог ниидэлгын үедэ эрдэм-техникын ба медико-биологическа шэнжэлгэнүүдэй, туршалгануудай түсэбөөр хараалагдаhан программа бэелүүлэгдээ, экипаж замбуулинай дайда руу газаашаа хоёр дахин гаража, жолоодогдодог комплексые электрын хүсөөр хангалгые ехэдхэхын тула наранай элшэhээ хүдэлдэг хоёр батарей «Салют-7» гэжэ станциин корпусто нэмэжэ хабсаргаhан байна.

Космонавтнууд Владимир Ляхов болон Александр Александровай хэhэн хабсаралгын эдэ өөрсэ шухаг ажал хэрэгүүд «Салют-7» гэжэ замбуулинай станци дээрэ научна шэнжэлгэнүүдые, туршалгануудые бэелүүлхэ арга боломжые нилээд үргэдхэнэ, Газар шадарай замаар жолоодогдон ниидхүүлэгдэдэг томо комплекснуудые хабсаргалгын ехэ ерээдүйтэй байhые батална.

Удаан саг соо үргэлжэлhэн жолоодогдодог ээлжээтэ ниидэлгые амжалтатайгаар түгэсхэлгэ эдэ хүдэлмэридэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбүүдые дүүргэлгэдэ хабаадаhан коллективүүдэй, предприятинуудай ехэ хубита болоно.

Амгалан тайбан байдалай аша туhада, газар дэлхэйн бүхы хүнүүдэй аша туhада замбуулинай дайдые саашадань шэнжэлхэ талаар шэнэ зорилгонуудые шиидхэхын тула бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсээ, дүй дүршэлөө элсүүлхэбди гэжэ бидэ Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедые, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумые болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведые найдуулнабди.

ХОЛБОО БАРИСААТАЙГААР

… …ын шэлэй заво… …тив Байгал-Ама… … замай барилга… … хилын саана …родукци гаргаха … түсэбые болзор… …дүүргэбэ. Улаан… … гаргагшадай эко… … харилсаа хол… … болонхой. Сон… …рэhэн вагонууд …эр бүри Дунда… …Дурна зүг, хө… … хизаар шэглэн

БАМ-ай барилгануудта жэлэй эхинhээ хойшо 51 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл эльгээгдэhэн байна.

Заводой тэмдэгтэй продукци Монголой Арадай Республикын шэнэ барилгануудта мүн лэ эльгээгдэнэ.

Н. ДАМБАЕВ.

…ДБЭРИИН …ЫН ТҮЛӨӨ

…ын Кировэй нэ… …водто шэнэ онь… …элгэнүүд хабсар… …хай. Тэдэнэй …одто бүтээгдэhэн …лажанаар хүшаг… Энэ түхеэрэлгые … оруулхада ажа… … дээшэлүүлэгдэхэ, продукциин шанар hайжаруулагдаха байна. Тиигэжэ дурсагдагша заводто үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ хэмжээ ябуулгануудай бэелүүлэгдэжэ эхилhэнэй ашаар, байгша оной арбан hарын туршада 74 мянган түхэриг арьбалагдаа. Завод ажалшадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг республикын нютагай промышленностиин гол предприятинуудай нэгэн болоо.

Д. ДАШИЕВ.

hУРГААЛhАА ЭХИТЭЙ

«Бурятцелинстрой» трестын мэдэлэй коллективүүд байгша оной арбан hарын туршада үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо 2 миллион 555 түхэригэй подрядна хүдэлмэри хэбэ. Оньhожоруулагдаhан нүүдэл 335-дахи колоннын болон бусад подразделенинүүдэй коллективүүд хүдөө нютагуудта хэгдэхэ капитальна барилгын түсэб амжалтатайгаар дүүргэhэн байна. Эндэ 1010-дахи ПМК-гай коллектив барилгануудые ашаглалгада оруулха жэлэйнгээ түсэв, дүүргэнхэй. «Бурятцелинстрой» трестые эрхилэгшын орлогшо нүхэр Фетисов үйлэдбэриингөө hурган хүмүүжүүлэгшэдэй слет дээрэ үгэ хэлэхэдээ эдэ тоонуудые дурдаа hэн.

Трестын подразделенинүүдтэ зуун хоёр hурган хүмүүжүүлэгшэд тоологдоно. Эдэнь үйлэдбэриин түрүү шүүл юм. Тэдэнэр залуу хүдэлмэришэдые барилгын мэргэжэлдэ hургана.

hурган хүмүүжүүлэгшэд байhан бригадирнууд нүхэд И. Ф. Устьянцева, М. И. Калугин, Н. Н. Маолюк, М. С. Куликов болон бусад ажалай түрүү хүдэлмэришэд, хүмүүжүүлэгшэд тухай баяр баясхалангай үгэнүүд эндэ хэлэгдээ. Залуушуулые hурган хүмүүжүүлдэг олон түрүү хүнүүдтэ Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Манай корр.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДТЭ УУЛЗАЛГА БОЛОБО

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. И. Воротников Хойто Рейн-Вестфали (ФРГ) гэдэг газарай ландтагай президент, СДПГ-гэй мэдээжэ ажал ябуулагша Йон Ван Нес Циглертэй тэрэнэй гуйлтаар ноябриин 23-да уулзаба.

Хөөрэлдөөнэй үедэ совет-баруун германиин харилсаанай, РСФСР-эй ба Хойто Рейн-Вестфали гэдэг газарай хоорондохи холбоое хүгжөөлгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа. Мүнөөнэй американ захиргаанай ба НАТО-гай талаар США-гай союзнигуудай милитарис хараа шэглэлые Советскэ Союзай ямараар сэгнэжэ байhыень В. И. Воротников элирхэйлэн хэлээд, американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо, тэрэ тоодо ФРГ-гэй газар дайда дээрэ тараан тодхолгын хойшолонгууд эб найрамдалай хуби заяанда аюул уршагтай байна гэжэ мэдүүлээ.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИ

ЭРИЛТЭ, ХАРЮУСАЛГА ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Зэдэ — мал ажал эрхилдэг, илангаяа хони олоор үсхэбэрилдэг ехэхэн район мүн. Эндэ хамта дээрээ 314 мянган хонид харууhалагдана гэхэ гү, али бүхы республикын хонидой тоогой зургаанай нэгэ хубинь болодог. Тиимэhээ тоосоото hунгалтын районно партийна XXVIII конференци дээрэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **С. Б. Жаргаловай** хэhэн элидхэл соо, энээн тушаа үгэ хэлэгшэд мал ажалай хүгжэлтэдэ онсо анхарал хандуулhан байна. Үнгэрhэн гурбан жэлэй туршада районой болон эхин партийна организацинуудай хүсэлэл оролдолгоор ажахы хоорондын ба ажахын доторхи тусхай шэглэл, үйлэдбэри хамтадхан томодхолго, мал ажалые оньhожоруулга ба промышленна технологи нэбтэрүүлгэ үргэлжэлүүлэгдэжэ, энэ hалбариие бэхижүүлхэ зарим тэды үндэhэ hуури табигдаhан байна. Эдэ жэлнүүдтэ малай hүрэгые шэнэлхэ 1200 гунжа байлгаха томо комплекс Борьёогой совхоздо баригдаа. Доодо Үшөөтэйдэ 10 мянган хони шахан таргалуулха, мүн 1800—2000 толгой эхэ хонидые харууhалха комплекснууд Ленинэй нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудта ашаглалгада үгтөө. Намар — үбэлэй үедэ 400—1000 мал шахан таргалуулха томодхоhон байрануудые районой ажахы бүхэн түхеэрээ. Оёорой, Торин, Алцагай совхозуудта үүлтэртэ үнеэд олошоронхой. Тугалай олон байранууд hэльбэрдэжэ, забhартай поол дэбдигдээ. Нарай тугалнуудые харууhалха технологи сахигдадаг болоо.

Тиигэжэ партийна организацинуудай, ажахын хүтэлбэриин зүгhөө абтаhан хэмжээнүүд малай тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ арга боломжонуудые олгоо бшуу. Эндэхи ажахынууд байгша ондо гүрэндэ мяха худалдаха түсэб даабаринуудаа 105 процент, hү, нооhо, үндэгэ тушаалга 112 процент дүүргэхээр хараална. Гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха XI-дэхи табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй түсэб сүм дүүргэгдэхэ юм. Мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ болон гүрэндэ худалдалгые дээшэлүүлхэ талаар 1983 оной гурбан кварталай дүнгөөр райондо КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй болон ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг барюулагдапан байна.

Районой партийна конференциин делегадууд партиин райкомой, партийна организацинуудай тоосоото үедэ ябуулhан хүдэлмэриие шүүмжэлхы шэглэлтэйгээр шэнжэлээ гэжэ хэлэлтэй. Эндэ тодорхой шүүмжэлхы тобшололтойгоор хэгдэhэн тоосоото элидхэлшье өөрынгөө хубитые оруулаа. Зарим тэды амжалта туйлагдабашье, хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ ехэхэн дутуу дунданууд үзэгдэнэ гэжэ сэхэ шүүмжэлэгдээ. Олон ажахынуудта малай ашаг шэмэ дээшэлнэгүй, түл үсөөнөөр абтана. Нёдондо Алцагай совхоздо, «Коммунизм», «Мир» колхозуудта үнеэн бүриhөө миил 1212—1391 килограмм hүн hаагдаhан, энэ жэлдэ Д. Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо, Алцагай, Торин совхозуудта хонин бүхэнhөө оройдоол 2,6—2,8 килограмм нооhон абтаhан байна юм.

Конференци дээрэ үгэ абаhан Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Һулагай МТФ-е даагша **А. Г. Югова** малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ арга боломжонуудта тогтоходоо, hү үйлэдбэрилхэ поточно-цеховэ онол арга үргэнөөр хэрэглэхэ, тэрэниие нэбтэрүүлгэ удаарна гэбэ.

Районой ажахынууд hүүлэй гурбан жэлнүүдтэ зуун эхэ мал бүхэнhөө 60 гаран тугал, хурьгадые абаа. «Октябрьский», «Заречный» совхозуудта, Д. Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо элдэб шалтагhаа боложо, хонидой тоо үсөөрөө. Хурьга, түлгэнүүдэй гарзалха, эхэ хонидой hубайрха ябадал усадхагданагүй. Жэлhээ жэлдэ 30 гаран мянган хонид гарзална, ороондо оруулагдапан эхэ хонидой 8—12 процентнь hубайрна. Иимэ байдалтай «Мир», Д. Банзаровай нэрэмжэтэ колхозуудта, Алцагай, Торин «Октябрьский», «Заречный» совхозуудта эбсэнхэй. Ажалдаа эзэн бусаар хандаhанhaa боложо, малаа үгы болгохо, дутааха ушарнууд бии. Энэ талаар Борьёогой совхозой дирекци болон партком шүүмжэлэлдэ ороо. Эндэ гүрэнэй болон ажалай журам hула. Совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй зүгhөө ажахын мэргэжэлтэдтэ, отделенинүүдые эрхилэгшэдтэ, малшадта эрилтэ багаар табигдаhанпаа боложо, гүрэнэй зөөри үрихэ ябадал үзэгдөө. Ажалай журам hайжаруулха, хинаха хэрэгтэ партиина организациин, ниитын эмхинүүдэй нүлөө хүсэд элсүүлэгдээгүй.

Совхозой ахамад зоотехник **Н. Б. Доржиев** тоосоото элидхэл соо заагдаhан дутуу дунданууды усадхаха талаар абтажа байпан хэмжээнүүд дээрэ тогтожо, гээгдэлhээ гараха бүхы арга боломжонууд бии гэжэ мэдүүлээ.

Шэгнүүр багатай мал гүрэндэ тушаагдажа үргэлжэлhөөр. Ганса энэ жэлдэ районой зургаан ажахын тушааhан эбэртэ бодо малай дунда зэргын шэгнүүр 300 килограммhaa бага, хонид — 35 килограммhaa доошо байгаа. Иимэ ушарhaa ехэ мяхан, олзо доход абтанагүй ха юм. Оёорой совхозой директор **С. М. Филиппов** өөрынгөө ажахын жэшээ дээрэ мал шахан таргалуулгын ашаг үрэ тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрөөд, иимэ арга ажахы бүхэндэ нэбтэрүүлжэ болохо гэжэ заhан байна.

«Октябрьский» совхозой hаалишан **Г. В. Дашиева** мал ажалай хүдэлмэри оньhожоруулха, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ эрхэ байдал олгохо хэрэгтэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа багаар хандуулдаг, мүнөө болотор «Бурятсельхозмонтажкомплект» нэгэдэлэй ПМК-гай гэмээр фермын котельнэ ашаглалгада үгтөөгүй, тиимэhээ малда тэжээл буйлуулжа үгтэнэгүй гэжэ шүүмжэлбэ.

Колхоз, совхозуудта, газар тариалан элдүүрилгын зональна системэ удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Тиимэhээ газар муугаар элдүүрилэгдэжэ, байгаалиин эрхэ байдалда тааруулха эрхим соортын үрэhэ хүрэнгэ дуталдадаг, хүдөө ажахын хүдэлмэри, илангаяа таряа хуряалга унжагайрна. Олонхи ажахынуудта севооборот хазагайруулагдана. Хара таряа, түмhэтэ ургамалнууд үшөөл багаар таригдана. Газар таряалангай хүдэлмэриие ашагтайгаар эрхилхэ хэрэгтэ хамтын подрядай үүргын тон ехэ удха шанартай байhан ушар хэндэшье мэдээжэ. Гэбэшье энэ онол арга үшөөл үргэн хэргыда гараадүй.

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир **И. Г. Григорьев** конференциин делегадуудтай хамтын подряд нэбтэрүүлхэ талаар hаналаа андалдапан байха юм. Тэрэниие хэрэглэхэ гээшэ хүнгэн бэшэ. Хэрэгтэй техникэ үшөөл дуталдана. Заримашуул хамтын подрядта этигээгүй hэн. Мүнөө бригадада 28 хүнэй орондо 17 механизатор ажаллана. Тиигэбэшье бүхы хүдэлмэреэ саг болзортонь дүүргээбди гэжэ мэдүүлээ.

Районой «Сельхозтехникэ» нэгэдэл, колхоз, совхозууд даалгагдаhан машина, техникэ шанар муутайгаар заhабарилна. Энэ намар 80 комбайн таряа хуряалгада хабаадуулагдаха аргагүй байшоо. Хүдэлгэгдэhэн комбайнуудай бүтээсэ таряа баал болгон сабшалгада оройдоол 13.5 гектар болоhон байна.

Конференциин делегадууд Алцагай совхозой механизатор **М. П. Яковлев**, 4-дэхи СПТУ-гай директорэй орлогшо **И. Г. Самбуев** залуу механизаторнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ партийна организацинуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй үүргэ үшөөл бага гэжэ тэмдэглэhэн байна.

Нуга сабшалан hайжаруулха талаар районой ажахынуудта hомологдоhон мүнгэн гүйсэд ашаглагдангүй үлөө. Эндэ «Бурводстрой» управлениин ПМК, районой «Сельхозтехникэ» нэгэдэл хүсэд hайнаар ажалаа эмхидхэжэ шадаагүй.

«Бурятцелинстрой» трестын 589-дэхи ПМК-гай штукатурнуудай бригадир **А. А. Согонова** районой промышленна предприятинууд тоосоото үе соо түсэб даабаряа амжалтатайгаар дүүргээ гэжэ мэдээсэд, колхоз, совхозуудай, бэшэшье эмхи зургаануудай саг болзор соогоо бухы хэрэгсэлнүүдэй асарагдадаггүй дээрэhээ барилга унжагайрна гэжэ онсолбо.

Хүдөө ажахы эрхилэлгэдэ бии байгаа дутуу дунданууд партиин райкомой, партийна организацинуудай, совет болон ажахын органуудай хүдэлмэриин онол аргануудай нарижуулга партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй эрилтэнүүдтэ үшөөл хүрэнэгүй гэжэ гэршэлнэ. «Мир» колхозой түрүүлэгшэ **Д. Ж. Аюшеев** районой агропромышленна нэгэдэлэй хүдэлмэри нарижуулха, эндэ хабаатай эмхинүүдэй харюусалга дээшэлүүлхэ хэрэгтэ КПСС-эй райком, партийна организацинууд таатай хэмжээ абаха ёhотой гэжэ тоолоно.

Тоосоото үе соо хүтэлбэрилхы кадрнуудай шанарай талаар бүридэл ба хубаарилан табилга саашадаа hайжарбашье, XX партсъездын, Октябриин 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ, «Мир» колхозуудта, «Октябрьский» совхоздо кадрнууд олоор hэлгэгдээ, хүтэлбэрилхы ажалда дэбжүүлэгдэхэ залуу коммунистнууд бэлдэгдэнэгүй. Оёорой, «Октябрьский», Торин совхозуудта, «Межколхозстрой» нэгэдэлэй ПМК-да партийна суглаанууд үсөөн үнгэргэгдөө. Октябриин 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ колхоздо үнгэргэгдэhэн суглаанууд дээрэ шүүмжэлэл тон бага, Д. Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо болоhон партийна суглаанууд гансал ажахын талаар асуудалнуудые хаража үзэдэг байгаа. Үйлэдбэри дээрэ үшөөл үсөөн коммунистнууд хүдэлнэ. Тоосоото үе соо партиин зэргэдэ оройдоол 14 хонишод, 14 hаалишад абтаhан байха юм. Тиимэhээ зарим үйлэдбэриин участогуудта коммунистнуудай нүлөө тон бага.

КПСС-эй райкомой хүдэлмэрилгэшэдэй онол аргануудые нарижуулха асуудалнуудта Торин совхозой парткомой секретарь **И. Д. Москвитин** тогтоhон байна.

Үзэл сурталай ниитэ-политическэ хүдэлмэри hайжаруулха эдэ асуудалнуудаар партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө районой парторганизацинууд горитойхон хүдэлмэри хэдэнэ гэжэ конференци дээрэ тэмдэглэгдээ. Партийна организацинуудта үзэл сурталай хүдэлмэри холын хараатайгаар түсэблэжэ ябуулагдадаг болоо. Ажахын, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ хүдэлмэридэ хабаадуулагдана. Оёорой совхоздо, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Мир» колхозуудта ажалай ба ниитын журам hайжаруулха талаар горитой хүдэлмэри ябуулагдадаг юм. Гэбэшье Боосын, Алцагай совхозуудта, «Коммунизм» колхоздо партийна hуралсалай түрүүшын хэшээлнүүд саг соогоо үнгэргэгдөөгүй.

Ленинэй, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудта, Борьёогой, «Заречный» совхозуудта экономическа hуралсал эхилээдүй. Боосын, Алцагай совхозуудта, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо социалис мүрысөөнэй дүнгүүд хожомдожо согсологдодог. Харин тиихэдэ Борьёогой, Оёорой совхозуудта, «Мир» колхоздо мүнөөшье хүрэтэр хонишодой булангууд, hүнэй фермын улаан булангууд hайнаар түхеэрэгдээгүй байха юм.

Үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэриин нарижуулагдаха хэрэгтэ, залуушуулые hүрган хүмүүжүүлгэдэ партийна организацинууд анхаралаа багаар хандуулна, дүршэлтэй лекторнууд, республикын театрнуудай артистнууд үсөөнөөр уригдана гэжэ Д. Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой отделениие эрхилэгшэ **Д. С. Сосоров**, Торин дунда hургуулиин багша **С. Р. Фахурдинова** гэгшэд шүүмжэлээ.

Гүрэнэй болон ажалай журам бэхижүүлхэ талаар партиина, совет, ажахын органуудай, ниитын эмхинүүдэй ябуулжа байгаа хүдэлмэриин дутуу дунданууд тухай Петропавловкын сельскэ соведэй түрүүлэгшэ **А. И. Попов**, райпотребсоюзай түрүүлэгшэ **Т. Г. Лавриненко**, районой прокурор **Г. П. Иванов** тогтоходоо, партийна организацинуудай үүргэ үшөөл дээшэлүүлэгдэхэ ёhотой гэжэ тоолоно.

Зэдын районно партийна конференци эмхи гуримтайгаар, шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлгын оршон байдалда үнгэрбэ.

Конференциин абаhан тогтоол соо ажахынгаа бүхы hалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ, эмхидхэлэй болон үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэриие нарижуулан hайжаруулха хэмжээнүүд хараалагданхай.

Конференциин хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой секретарь **В. Ф. Лысов** хабаадалсажа, үгэ хэлэбэ.

* * *

Шэнээр hунгагдаhан партиин райкомой эмхидхэлэй пленум боложо, райкомой нэгэдэхи секретаряар **С. Б. Жаргалов**, секретарьнараар **П. М. Бальчугов, Н. Ц. Алсагаева** гэгшэд hунгагдаба.

С. РИНЧИНОВ,
манай тусхай корр.

Совет орон дотор

ЭСТАФЕТЭ ХАЛАН АБАНА

ЗВЕНИГОВО. (Мариин АССР). Уренгой Центр-1 гэжэ участогта газ дамжуулха сорго хоолой барилга дээрэ габшагай ажалай эстафетые уhан доро барилга хэдэг мэргэжэлтэд халан абаба. «Востокподводтрубоводстрой» трестын уhан дорохи техническэ хүдэлмэриин дүрбэдэхи управлениин В. Чернявскиин даадаг комплексно бригада уhан доро 2 километр утатай булад сорго хоолой барижа эхилбэ.

Барилгашад 5 мянган шахуу тонно шэгнүүртэй сорго хоолойнуудые тааруулжа табиха, гагнажа, мүрэнэй оёорто тодхохо болоно. Уренгой—Помары—Ужгород гэжэ участогта газ дамжуулха сорго хоолойнуудые бариhан дүй дүршэлөө хэрэглэжэ, барилгашадай коллектив энэ орёо хүдэлмэридэ эртээнhээ бэлдэhэн байгаа. Волго мүрэнөөр тамардаг суднануудые зогсоонгүйгөөр барилга хэгдэхэ болоно.

ХОЙТО ЗҮГЭЙ ХҮН ЗОН ТУХАЙ

ОХОТСК. (Хабаровска хизаар). «Север» гэhэн студиин кино буулгаха дуратайшуулай байгуулhан «В предгорьях Джугджура» гэhэн фильм орошодто hаяхан харуулагдаба. «25 лет Октября» колхозhоо М. Громовой даадаг бригадын мал адуулагшад тэрэниие түрүүлэн хараба. Кино буулгаха дуратайшуул нүүдэлшэдэй бригадатай хамта санаар, ороор хэдэн зуугаад километр дайда дабаhан байха юм.

Эндэхи кино буулгаха дуратайшуулай бусадшье бүтээлнүүд нютагайхидайнь ажал хэрэгүүдтэ зорюулагданхай. Загаhа олзоборилгын «XVIII съезд ВЛКСМ» гэжэ сейнерэй экипажай бүридэлдэ тусхай бэлэдхэлгүй операторнууд Охотско далайда загаhа барилгада хабаадалсаа hэн. Тиигэжэ «Солнечные мили» гэhэн фильм буулгагдаа. Археологуудай, хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй, геологуудай экспедицинүүдтэй хамта кино буулгаха дуратайшуул тайгын эгээл холын байрануудта хүрэжэ, «Земля Охотская» гэhэн фильм буулгаhан байгаа.

Студи байгуулагдаhаар 10 жэл болобо. Студиин бүтээлнүүд хизаарай ба бүхэроссиин конкурснуудай шангуудаар нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэгдээ hэн.

(ТАСС).

ХАНИ НҮХЭСЭЛӨӨРӨӨ ХҮСЭТЭЙ ЮМ

Түмэн Жамбуевай тэрэ үдэшэ нүхэдөө дахуулангхай шуулалдаhаар гэртээ орожо ерэхэдэ hамганиинь гайхаашьегүй hэн. Ажалаинтаа амжалтые бүхы бригадаараа, гэр бүлэтэеэ сугларжа, хэн нэгэнэйдэ тэмдэглэдэг заншал Сергей Мартыновай бригадада үнинэй тогтонижонхой юм. Шуулалдаад, хүхилдөөд, гитара доро дуу дуулалдаад, удаань ажал тухайгаа хөөрэлдөөд тарахадаа, үглөөдэрынь хани нүхэсэлынь бэхи шэнги, хүдэлмэриньшье хүнгэн шэнги үзэгдэдэг. Найман хүнhөө, найман нүхэдhөө бүридэhэн энэ бригада мүнөө Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй бригаданууд хоорондын мүрысөөндэ илаба. Эбтэй ажалайнь үрэ иимэ. Харин жэл хахадай урда тээхэнэ, бригадын hаяхан эмхидхэгдэжэ байхада, ажалай энэ шэнэ гуримай хэр ашаг үрэтэй байхые марган хүлеэгшэд олон hэн. Хүнэй түлөө юундэ харюусахабиб, урдахи ажалаа шадалаараа хээд лэ ябахадам дээрэ бэшэ гү гээд сэдьхэхэшье зариман байгаа. Урмашуулгыншье гурим нилээд олондо ойлгогдосогүй hэн.

Гэбэшье мүнөө бригадна гүримай аша үрэ ехэтэй байhые булта ойлгоо. Салин хүлhэеэ хүн бүхэнэй ажалдаа хабаадаhанай коэффициентээр хубааха гээшэ зүб гэжэ мэдэрэгдээ. Хүдэлмэришэн голодоhо гаргаа hаань, цехэй захиргаан хэhээлтэ үгэхэ, мүн бригадань хамтынгаа шиидхэбэреэр ажалдаа хандаhанайнь коэффициентые доошолуулха байна. Иимэ ушарай үзэгдэбэл бригада бүхыдөө социалис мүрысөөнэй дүнгөөр урмашуулгада хүртэхэ эрхэеэ хаhагдана. Нэгэ хүнэй түлөө булта хохидоно бшуу. Харин нүгөө талаhаа —түсэб, уялгануудаа сүм дүүргээд, голодоhогүй, журам hайнтай байбал, бригада салин хүлhэнэйнгөө 45 процент хүрэтэр хэмжээнэй материальна урмашуулгада хүртэнэ. Урдынхяар бодобол, хүдэлмэришэн хэдышье hайнаар ажаллаа hаа, 25 процент хүрэтэр лэ урмашуулга абадаг байhан юм.

Энээнhээ уламжалан журам эбдэгшэдтэ, голодоhо гаргагшадта шанга эрилтэ табигдадаг болоо. Ажалай бүтээсэ дээшэлжэ, продукциин шанар бури hайжараа. Бригадна гуримhаа боложо хүдэлмэришэдэй хоорондын харилсаан хубилаа. Урдань хүн бүхэн өөр өөрынгөө урдахиие харюусаад ябадаг байhан hаа, мүн хүн бүхэнэй ажал бэе бэетээ нягта холбоотой болонхой. Комплексно энэ бригада токарьнууд, фрезеровщигууд боложо хубаардаг. Бүтээhэн детальнуудынь булта нэй гар дамжан гарадаг юм. Фрезеровщигуудай ахалагшаар Түмэн Жамбуев хүдэлнэ. Урдань токарь байhан аад, хамтын шиидхэбэреэр фрезеровщигой ажалда ороhон хадаа тэрэ бригадынгаа бүхы хүдэлмэриие hайн мэдэдэг. Технологическа институдай үдэшын отделенидэ hурадаг.

Бригадынгаа нэрэ хүндые эндэ булта сэгнэдэг гээшэ. Хүн бүхэнэй шадабари, ажалдаа хандалга эндэ альган дээрэхи шэнгеэр харагданхай. Сэрэгэй албанhаа hаяхан бусаhан залуу хүдэлмэришэд Сергей Антонов, Дмитрий Шиханов гэгшэд мэргэжэл шадабаряар багашье hаа, оролдосотой шударгыгаар хүдэлдэг юм. Тэдэнэй хажууда дүршэлтэй, хуушанай хүдэлмэришэд Н. И. Харжиев, В. И. Пухов, Н. Ф. Киселев гэгшэдтэ hали-боли хүдэлхэнь аягүй бшуу. Мүн бригада соо бултанай эгэшэ болохо Ульяна Федоровна Рябкова тухай магтаалай үгэнүүдые хэлэлтэй.

Ажалай журам эбдэхэ, голодоhо гаргаха ушар энэ бригадада мартагданхай шахуу. Бригадын ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, эбтэй эетэй нүхэр ёhоной эрхэ байдал тогтоохоб хэрэгтэ бригадир Сергей Мартыновай оруулhан хубита ехэ. Коммунист Сергей Мартынов бригадынгаа гэшүүн бүхэнэй абари зан, шадабари мэргэжэлые гэр бүлыньшье байдалые hайн мэдэдэг. Булта хамта амжалтаяа тэмдэглэхэ, дутагдалнуудаа зүбшэхэ гэhэн үүсхэлшье тэрэ эхилhэн юм.

Тиигэжэл ажалдаа, ажабайдалдаашье суг хамта байхадаа бригада хүсэтэйл.

Т. МОСКВИТИНА.

УЗБЕГЭЙ ССР. Үлэн хооhон талые сэсэрлиг болгохо гэhэн ленинскэ hанал бодол мүнөө бэелүүлэгдээ. Совет засагай жэлнүүдэй туршада уhалууриин түхеэрэлгэнүүдые, байрын гэрнүүдые, харгы зам барилга комплексноор ябуулагдаа юм.

Мүнөө Үлэн хооhон тала ирригационно-мелиоративна лабораториин бүхэсоюзна туршалгын лаборатори болонхой. Хлопок ургуулха талаар хэрэглэгдэдэг машина, техникэ эндэл туршалга гарадаг юм. Хлопок ургуулгын 65 ажахы оньhон аргын ашаар жэл бури миллион тонно хлопок гүрэндэ тушаадаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Янгиерводстрой» трестын комсомол-залуушуулай бригадын гэшүүд. Энэ коллектив Сырдарьинска областиин Мехнатабадска районой полинууд дээрэ хүдэлдэг юм. Бригадын элдүүрилдэг полинууд болзорhоо урид hайн шанартайгаар бэлдэгдэдэг.

ТАСС-ай фотохронико.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

МАНАЙ ФОТОКОРРЕСПОНДЕНТ А. ШОЙЖОЛОВОЙ БУУЛГАҺАН ЗУРАГ ДЭЭРЭ БЭШҮҮРЭЙ РАЙОНОЙ ШЭБЭРТЫН ҺҮ ҺААЛИИН ФЕРМЫЕ ДААГША, БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ГАБЬЯАТА ЗООТЕХНИК А. Г. САХАРОВАЕ ХАРАНАТ. АННА ГРИГОРЬЕВНА ОЛОН ЖЭЛЭЙ ТУРШАДА ЭНДЭ ХҮДЭЛЖЭ БАЙНХАЙ. ЭБТЭЙ ЭЕТЭЙ ТУС КОЛЛЕКТИВТЭ АЖАЛЛАГШАД РАЙОНОЙ ҺҮ ҺААЛИИН ФЕРМЭНҮҮДЭЙ ДУНДА НЭГЭНТЭ БЭШЭ ШАЛГАРДАГ. ТЭДЭНЭР АРБАН НЭГЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ГОЛ ЖЭЛДЭШЬЕ ХҮСЭН ТҮГЭЛДЭРӨӨР АЖАЛЛАНА. КОММУНИСТ САХАРОВАГАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛДЭГ ФЕРМЫН ҺААЛИШАД, ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД ГҮРЭНДЭ ҺҮ ХУДАЛДАХА ЭНЭ ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР ҮШӨӨ 1500 ЦЕНТНЕР ҺҮ БЭЛЭДХЭЛЭЙ ПУНКТНУУДТА ТУШААХААР ЗОРИГЖОНХОЙ. ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ ХЭҺЭН ХЭРЭГ ХОЁР ЭНЭ ЭБТЭЙ ЭЕТЭЙ КОЛЛЕКТИВТЭ НЭГЭТЭШЬЕ АЛГАСАЛДАДАГГҮЙ.

МАЛ АЖА[...] онсо тухала hалба[...]

ҺАНАҺАНДА ҮШӨӨЛ ХҮРЭНЭ[...]

Жэлэй ямаршье сагта сагаан эдеэ ехээр үйлэдбэрилхэ, республикынгаа ниислэл хотын хүн зониие hүнэй продуктнуудаар гүйсэд хангаха, тиигэжэ оронойЭдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ бодото хубитаяа оруулха гэhэн харюусалгатай зорилго районой ажахынуудай урда табигданхай гээшэ.

Энэ талаар эндэхи колхоз, совхозууд ямар үрэ дүнгүүдые туйланаб, жэлэй үнгэрhэн хугасаада хэр ехэ hүн абтааб, түсэб болон социалис уялганууд хэр дүүргэгдэнэб гэжэ хараха хүсэл түрэнэ.

Жэлэй үнгэрhэн гурбан кварталай туршада районой ажахынууд бүхыдэнь 14 мянга үлүүтэй тонно hү үйлэдбэрилжэ, 12.260 тонныень гүрэндэ худалдаад, түсэбөө 78 процент дүүргээ. Бүхы дээрээ hү үйлэдбэрилгэ, худалдалга нёдондоной энэ үеын хэмжээндэ үлэhэн байна.

Гэбэшье үбэлэй, хабарай, зунай hарануудта hү hааля дээшэлүүлхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, фермэнүүдтэхи бүхы хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэжэ шадаhан ажахынууд түсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ. Тусхайлбал, М. Н. Ербановай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын техникумэй hуралсалай ажахын фермын коллектив жэлэй эхинhээ хойшо үнеэн бүриhөө 1961 килограмм hү hаажа, социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараа. Эндэхи түрүү hаалишад Е. М. Гордеева, В. Б. Баяртуева, А. Я. Степная гэгшэд энэ үе соо үнеэн бүриhөө 2183—2290 килограмм hү hаанхай.

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордено «Восьмое Марта» колхозойхид үнеэн бүриhөө 1915 килограмм hү hаажа, мүрысөөндэ хоёрдохи hуури эзэлhэн байна. Энэ ажахын түрүү hаалишад А. М. Козлова, М. С. Русина гэгшэд үнеэн бүриhөө тон адли — 2056 килограмм hү hаагаад, нүхэдэнhөө дунда түрүүлжэ гараа.

Калининай нэрэмжэтэ совхозой, «Дружба» колхозой hаалишад муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлаа. Жэшээнь, Калининай нэрэмжэтэ совхозой фермэнүүд гансахан октябрь hарада бултанhaa ехэ hү абаа.

Бүхы дээрээ эдэ туйлалтанууд үшөөл hанаhанда хүрэнэгүй, олохон ажахы болон фермэнүүдтэ бии байhан арга боломжо гүйсэд хэрэглэгдээгүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Үнеэн бүриhөө ехэ hү hаагаал hаа, бүхы дээрээ сагаан эдеэн элбэгээр абтаха, гүрэндэшье ехэ худалдагдахань мэдээжэ. Гэхэтэй хамта районой зарим ажахынуудта үнеэн бүриhөө тон бага hүн hаагдана. Жэшээлхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо жэлэй арбан hарада үнеэн бүриhөө оройдоол 1198 килограмм hүн абтаа. Оронгын совхоз, «Советская Россия», «Восход», колхозууд гүрэндэ сагаан эдеэ худалдаха III кварталай түсэб дүүргээшье hаа, үнеэн бүхэнhөө үшөөл бага hү hааhан зандаа.

Нэгэ адли эрхэ байдалда хүдэлжэ байбашье, ондо ондоо үрэ дүнгүүдые туйладаг фермэнүүд олон. Калининай нэрэмжэтэ совхозой Вахмистровско hү hаалиин комплексын операторнууд (начальнигынь зоотехник З. Ф. Малых) үнеэн бүриhөө 1851 килограмм hү hаажа, бүхыдэнь 6,2 мянга үлүүтэй центнер сагаан эдеэ үйлэдбэрилөө. Үнеэдые байлгажа эдеэлүүлдэг болоhонhoo хойшо октябрь, ноябрь hарада эндэхид hү hааляа зарим тэды дээшэлүүлээ.

Энэ талаар «Пригородный» совхозой Сотниковско комплексынхидые магтахаар. Эндэхи түрүү операторнууд А. В. Шумихина, Л. В. Чеснокова, А. К. Нетесова гэгшэд үнеэн бүриhөө 1964—2038 килограмм hү абажа, өөhэд өөhэдын[...]гөө бүлэг үнеэд[...] 767 центнер ху[...] hаанхай. Ивалгы[...] га-үйлэдбэриин а[...] до-Ивалгын комп[...] раторнууд Ц. Д[...] Ж. О. Очирова[...] ремпилов гэгшэд[...] 2065 центнер hү[...] Каленовско hү h[...] лекс жэлэй эхи[...] муу бэшээр ху[...] hан аад, октябрь[...] рануудта үнеэд[...] шэмые эрид д[...] Жэшээнь, үнгэр[...] тябрьда үнеэн[...] 105 килограмм[...] hан hаа, октяб[...] рэнээ 95 килог[...] тэр доошолуула[...] тиихэдэнь энэл а[...] до-Ивалгын ком[...] энэ үе соо үне[...] hү hаамые 2[...] маар дээшэлүүл[...] бшуу.

Үшөө нэгэ ж[...] лая. Ленинэй [...] колхозой Е[...] комплексын арба[...] hаалишад бүхы[...] центнер гэхэ гү,[...] бүриhөө миил 9[...] грамм hү hааж[...] гоо эгээл ахир б[...] харуулаа. Харин[...] «Маяк» колхозо[...] ковско комплекс[...] оператор хамта[...] үлүүтэй hү аба[...] Үнеэн бүхэнhөө[...] hү hаагаа.

Энэ хоёр үрэ д[...] руулнаб гэхэдэ,[...] бүхэндэ ажалай[...] hайнаар табижа[...] руулга үргэнөө[...] шадаа hаа, сагаан[...] гаргаша багатай[...] арга боломжын[...] ниие гэршэлнэ.[...] Ленинэй нэрэмжэ[...] зойхид энэ талаар[...] hон ехэ гэгдэлэ[...] хэмжээнүүдые т[...] зэргэтэй.

Район дотор [...] hаалиин 24 ферм[...] дэнэй дунда дэл[...] циалис мүрысөөн[...] гын ОПХ-гай гүрб[...] мэ (даагшань ко[...] Д. С. Санжицыб[...] да мэтэ эрхимлэж[...] Жэлэй үнгэрпэн[...] дэхид үнеэн бүри[...] килограмм, тэрэ[...] тябрьда 209 кило[...] абаа юм. Фермын[...] лишан А. Б. Гомб[...] бүриhөө 3066 [...] hү hаажа, район с[...] рысөөндэ түрүүл[...]

Тэрэшэлэн Кал[...] рэмжэтэ колхозо[...] ска фермын коллек[...] шань Е. Ф. Н[...] Ивалгын ОПХ-гай[...] ярска фермэ (даагш[...] Григорьев) хоёр[...] лограммай хилэ[...]

Байгша ондо б[...] ноороо үнеэн бү[...] килограмм hү[...] малшадан социа[...] нууд бэшэгдэнхэй[...] гэрhэн арбан hар[...] жэлжэ үзэхэдэ,[...] мэнүүдэй энэ х[...] рэхэнь үшөөл [...] юм. Жэшээлхэдэ,[...] Ильича» совхозо[...] ной фермэ (дааш[...] Афанасьев) үнеэн[...] миил 1102 килогр[...] тоодо октябрьда—[...] грамм hү hаагаа.[...] шээнүүд үсөөн б[...] гын совхозой т[...] як» колхозой Х[...] фермэнүүдтэ байд[...] дал үзэгдэнэ.

Мүнөө ажахынуу[...] линнгаа малые үб[...] рада оруулжа, үб[...] дүүрэн рационоор[...] эхилhээр үнинэй. [...] жэлэй дүрбэдэхи [...] hү hаалиие эрид д[...] арга боломжо гүйс[...] Илангаяа үбэлжэл[...] рүүшын удэрhөө е[...] түлөө мүрысөө ула[...] тэйгээр дэлгэрүүл[...] ла болоно. Гэхэтэ[...] зарим фермэнүүдтэ[...] тор тэжээлэй цеху[...] бэлэн болгогдоогүй,[...] байранууд заhабар[...] гүй байгаа.

А. НАГАСЛА[...]
манай штатнабэш[...]
Улаан-Үдын райо[...]

ТЕХНИЧЕСКЭ ХАНГАЛГЫН НИИТЭ НЭГЭН АЛБА[...]

КАУНАС. (Литвагай ССР) Литвагай агропромышленна комплексын тон томо предприяти болохо мал ажалай ба тэжээл бэлэдхэлгын техникэ заhабарилгын станци Каунас шадар ашаглалгада hаяхан сруулагдаба. Хүдөөгэй техническэ хангалгын ниитэ нэгэн алба байгуулха хүдэлмэри энээгээр түгэсхэгдөө.

Шэнэ предприяти фермэнүүд болон тэжээлэй цехүүдтэ хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые хабсаргаха, заhабари хэхэ, мүн хангаха хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэдэг байха юм.

— Хүдөөгэй техническэ хангалгын ниитэ нэгэн республиканска албанда мал ажал хангаха станцинуудhaa гадна тракторнуудые, комбайнууд болон бусад машинануудые заhадаг заводууд, техническэ түбүүд ородог юм, — гэжэ «Литсельхозтехникын» түрүүлэгшэ А. Зорскас хэлэбэ. Энэнь хүдэлмэри графигай ёhoop ябуулха, заhабарилгын шанарые дээшэлүүлхэ, мал ажалда ба таряан ажалда мүнөөнэй арга технологи шамдуу нэбтэрүүлхэ арга олгоhон байна.

Түгэс оньhожоруулагданхай предприятинуудые байгуулхадань, ажахынуудай ба[...] стерскойнуудта худалд[...] хэл багатай [...] hабарилагшадые [...] га олгоо. «Литсельх[...] кын» эмхидхэhэн курс[...] тэдэнэр бэлэдхэл гар[...] ханчзаторнуудаар, [...] фермэнүүд болон тэжэ[...] лэдхэлгын цехүүд [...] торнуудаар хүдэлж[...]

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ҺУРГУУЛИИН ДИРЕКТОРЭЙ ҺУЛАРШАГҮЙ ҮҮРГЭ

хихо ябадал һурагшадай зүгһөө үзэгдэдэггүй. Үхибүүд һураха, ехэ юумэ мэдэжэ абаха гэжэ эрмэлзэдэг, үйлэдбэриин ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болонхой.

Тэрэ һууринда залуушуулые хүмүүжүүлгын бүхэли комплекс бии болгогдонхой. Энэ хадаа пионернүүдэй байшангай, хүүгэдэй болон эдиршүүлэй спортивна һургуулиин филиалнууд, хүгжэмэй һургуули болоно. Эдэ мэтые һургуулиин багшанар шадамараар хэрэглэн, хүмүүжүүлгын комплексын участок бүхэнтэй нягта холбоотойгоор хүдэлжэ, ажалдаа үндэр амжалта түйлэдэг байна.

Хүсөөтын һургуулиин дунда болгогдоһоор долоон жэл үнгэрбэ. Богонихон энэ хугасаада тус һургуулида ехэ юумэн хэгдээ. Хамтадаа 330 залуу хүнүүд дунда эрдэмэй аттестат абажа, ажабайдалай үргэн харгыда гаранхай. Тэдэнэй хахадынь «Одон» совхозой хүдэлмэришэд болонхой. Һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ үндэр амжалтануудые түйлаһанайнгаа түлөө Хүсөөтын дунда һургуулиин педколлектив хадаа энэ жэлдэ РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа бшуу.

Тиихэдэ Зэдын райондо Зэлтэрын 8 жэлэй һургуули бии юм. СССР-эй гэгээрэлэй отличник Л. Н. Мысенко тэрэниие хүтэлбэрилдэг. Энэ һургуулида үхибүүдые һайнаар һургадаг, һайнаар хүмүүжүүлдэг гэжэ тэмдэглэлтэй. Тэндэ «хүшэр» үхибүүн тухай асуудал гарадаггүй юм. Иимэ амжалта ягаад түйлагдааб гэбэл, тэрэ һургуулиин һурагша бүхэн хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хараада абтанхай гэхэ гү, али барандаа ниитэдэ туһатай ажал хэдэг, кружогуудта ябадаг. Зэлтэрэдэ Советскэ Союзай Маршал К. К. Рокоссовскиин нэрэмжэтэ музей нээгдэһээр олохон жэл боложо байна. Һургуулиин бүхы һурагшадай 30 процентнь тус музейн хүдэлмэридэ хамаатай.

А. Б. Райхман — дүршэлтэй багша, бэрхэ методист. Тэрэ хадаа Улаан-Үдын 45-дахи һургуулиие хэдэн жэлэй туршада толгойлно. «Һурагша бүхэн үзэл суртaлай болон сэдьхэл бодолой талаар хүмүүжэнги байха ёһотой» гэһэн асуудалые педколлектив һуралсал-хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэриин гол шухала асуудал болгонхой юм. Энэ һургуулиин һурагшадай дундаһаа муу ябадалтай ореолдодог хүн үзэгдэхэеэ болиһоор 4—5 жэл боложо байна. В. И. Ленинэй зохёолнуудые, ажал ябуулгыень, намтарыень шудалха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Тусхай ленинскэ хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг, тус темээр конференцинүүд болодог юм. «Бүхы ороной пионернүүд Ленинэй хэрэгтэ үнэн сэхэнүүд», «Комсомол абари зан», «Заяг заршам тухай» гэһэн радио-дамжуулга һургуули дотор эмхидхэгдэнэ.

Предмедээ һайнаар мэдэдэг, эрдэм, түгэс болбосоронгы, эдэбхи үүсхэл ехэтэй залуу хүнүүд һүүлэй үедэ һургуулиин директорэй тушаалда дэбжүүлэгдэдэг болонхой. Энэ ехэ зүб гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, залуу хүнэй ухаан бодол консервативна шэнжэтэй болоогүй, алибаа асуудал шиидхэхэдээ, зоригтой, үүсхэл ехэтэй, шүүмжэлхы нюдэтэй байдаг ха юм. Зүгөөр партийна организаци, арадай гэгээрэлэй таһагууд, аха нүхэдынь эдэ бүхы шэнжэ шанарыень зүб замаар шэглүүлхэ, ойлгоогүй юумыень ойлгуулха, алдуу гаргабалнь, саг соонь заһаха ёһотой ааб даа.

Урагшаа һанаатай залуу директорнүүд республика дотор яһала олошоронхой. Улаан-Үдын Октябрьска районой 18-дахи һургуулиин директор А. Д. Мункуев тэдэнэй нэгэн болоно. Түрүүшынгөө үдэрһөө эхилжэ, коллектив доторoo зохёохы ажалай эршэ байгуулха гэжэ тэрэ ото оролдоо. Үнгэрһэн хоёр жэлэй турша соо социалис мүрысөөндэ түрүү һууринуудай нэгые удаа дараалан тус һургуулиин эзэлһэниинь гэнтэ болопон ушар бэшэ юм.

Партийна абари зан, харюусалгаяа һайнаар мэдэрһэн ябадал, мэргэжэл түгэс бэлэдхэл мэтын шэнжэ олонхи һургуулиин хүтэлбэрилэгшэдтэ бии. Тэдэнэр жэжэ-божо юумэндэ хүсөө һалгаангүй, үдэр бүриингөө хүдэлмэридэ гол шухала юумые илгаруулжа шададаг гээшэ.

Бэелүүлэгдэжэ байһан ямаршье хэрэг шэнги һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хадаа түйлагдаһан дүнгөөрөө сэгнэгдэдэг гээшэ ааб даа. Һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин дүн хадаа олон жэл боложо харагдадаг илгаатай бшуу. Жэшээнь, мүнөө жэлдэ нэгэдэхидэ орогшод арбан жэл үнгэрһэн хойно хэд боложо гарахаб — тэрээнһээ уламжалан, багшанарай, бүхы коллективэй, һургуулиин хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэриин сэгнэлтэ гаража ерэхэ болоно.

Энэ талаһаань абажа харахада, багшанарай, һургуулиин хүтэлбэрилэгшэдэй ажал хүшэр, хүндэ гэжэ тоологдохо ёһоороо тоологдодог. Гэбэшье ажалайнгаа хүшэр байһанда дашуураад, үдэр бүриин хэрэгүүдые үнгэргөөд лэ ябангүй, эсэшэ сусашагүйгөөр шэнэ онол арга бэдэрдэг, зохёохы оньһотойгоор лэ хүдэлдэг хүнүүд амжалта түйлаха золтой юм.

Һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ һургуули доторой шалгалтын үүргэ сэгнэшэгүй гэжэ үнинһөө мэдээжэ. Иимэ шалгалтын дээдэ хэмжээндэ байһан һургуулиин коллектив соо һали-боли хүдэлжэ ябадаг хүн байхагүй. Багшанарһаа эхилээд, техническэ хүдэлмэрилэгшэд хүрэтэр өөһэд өөһэдынгөө уялгые һайн мэдэдэг, жэншэдгүйгөөр бэелүүлээд байдаг ха юм даа.

Тэхэ зуура мүнөө үедэ һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ һурагшадые үзэл суртaлай, сэдьхэл бодолой талаар хүмүүжүүлгэ хадаа гол һуури эзэлхэ ёһотой. КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй эрилтын ёһоор, эрдэмэй үндэһэнүүдые шудалуулжашье байхадаа, класс-һаа гадуур, һургуулиһаа гадуур хүдэлмэриие ябуулжашье байхадаа, үзэл суртaлай-политическэ хүмүүжүүлгэ гээшые улам саашадань нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ һургуулиин хүтэлбэрилэгшэд онсо анхаралаа хандуулха болоно.

Һурагшадай үзэл бодолой зүб мүрөөр бүрилдэхэ хэрэгтэ гол хэшээлнүүдһээ гадна факультативууд, һургуулиин политическэ клубууд, музейнүүд, экскурсинууд ехэ үүргэтэй гэжэ һайн һургуулинуудай жэшээ, дүршэл харуулна.

1981 ондо Гэгээрэлэй министерство хадаа «Ниитын эрдэмүүдэй үндэһэнүүдые шудалалгаар факультативуудые олошоруулха тухай» инструктивна бэшэг һургуулинуудта ябуулһан юм. Обществоведени, түүхэ, гүрэнэй хуули ёһоной үндэһэнүүд, коммунис моралиин үндэһэн мэтын курсануудаар 8 жэлэй болон дунда һургуули бүхэндэ 1—1 факультатив бии болгохоор тэрэ бэшэг соо дурадхагдаһан байгаа. Шадамар директорнүүд тэрэ бэшэгые һургуулидаа ашатай туһатайгаар хэрэглэжэ шадаа. Теэд Бэшүүрэй, Хурамхаанай, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Түнхэнэй, Улаан-Үдын Октябрьска районуудта оройдоол 4—5 һургуулида тус факультатив үнгэргэгдэнэ. Иимэ байдалтай эбсэхын аргагүйл даа.

Юрэнхы эрдэмэй предмедүүдые һайнаар шудалуулхаһаа гадна, мүнөө һургуулинууд һурагшадые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ нангин үүргэтэй. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум дээрэ нүхэр Ю. В. Андропов иигэжэ хэлээ һэн: **«Һуралсалые үйлэдбэриин ажалтай холбохо гээшэ хүмүүжүүлгын һайн хэрэгсэл мүн. Һургуулиин һурагшадые аша тулатай ажалда дадхаажа, тэрээндэ дурлуулхын тула сэхэ шугамта шэглэл баримталан ябуулха хэрэгтэй. Энэ хадаа физическэ гү, али ухаан бодолой ажал байжа болохо. Зүгөөр үйлэдбэридэ, обществодо хэрэгтэй — ёһотойл ажал байха ёһотой».**

Ушар иимэһээ һурагшадай ажалай һуралсал, мүн ниитэдэ туһатай, үйлэдбэритэ ажал хадаа хүмүүжүүлхы, политехническэ, практическа удха шанартай, ерээдүйн мэргэжэлнүүдые шэлүүлхэ шэглэлтэй байха зэргэтэй болоно. I—III, IV—VIII, IX—X классуудта ябуулагдадаг ажалай болон үйлэдбэриин һуралсалай хоорондо нэгэнһээ нүгөөдэдөө шэлжэн ороһон нягта холбоон байгуулагдабал, гол зорилго һайнаар бэелүүлэгдэхэ юм.

Һүүлэй үедэ ажалай һуралсалда зарим тэды амжалта түйлагдаа гээшэ. Энээниие юун гэршэлнэб гэхэдэ, урда жэлнүүдтэ дунда һургуули дүүргэһэн бухы зоной 25—30 процентнь хүдэлхэеэ үлэдэг байгаа. Харин нёдондо һургуули дүүргэһэн бухы хүнэй 33,8 процентнь түрэл ажахынуудтаа хүдэлхэеэ үлөө.

Энэ хэрэгтэ һургуулиин хүтэлбэрилэгшэдэй үүргэ бага бэшэ гэжэ сэгнэхэ ёһотойбди.

Һургуулида үдэр бүри шиидхэгдэжэ баймаар хэрэгүүд баргададаггүй гэжэ мэдээжэ. Тэдэнэй дунда һунаагдаһан үдэртэй группанууд онсо һуури эзэлдэг. Республикын һургуулинуудта 1—7-дохи классуудай һурагшадай 36,3 процентнь һунаагдаһан үдэртэй группануудта хүмүүжүүлэгдэнэ.

Һунаагдаһан үдэртэй группанууд һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ горитой үүргэ бэелүүлдэг. Эхэ, эсэгынгээ ажалдаа байхада, һурагшад хэшээлэй һүүлээр һургуулидаа үлэжэ, гэрэйнгээ даабариие дүүргэхэһээ гадна, уран һайханай, техническэ гү, али ямар нэгэн кружогто ябаха, олондо туһатай ажалда хабаадаха, спортивна шадабарияа дээшэлүүлхэ жэшээтэй. Тиимэл хадань һунаагдаһан үдэрэй группануудта ябадаг һурагшадай тоое олошоруулха гэжэ «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он болотор СССР-эй Экономическа хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» соо хараалагданхай бээзэ.

Гэбэшье һунаагдаһан үдэрэй бүлэгүүдтэ ябадаг һурагшадай тоое олошоруулгаар бүхы асуудал шиидхэгдэшэхэгүй. Бэшүүрэй, Түнхэнэй, Баунтын районуудай зарим һургуулинуудые шалгажа үзэхэдэ, һунаагдаһан үдэртэй группануудта үдэрэй гурим сахилга, тэдэнэй арга боломжые үргэнөөр хэрэглэлгэ хадаа директорнүүдэй анхарал оролдолгын нэгэ хуби болоодүй гэжэ элирээ.

Һурагшадай элүүр энхэ байха, һайнаар номоо үзэхэ хэрэгтэ халуун хоолоор хангалга гүнзэгы удха шанартай. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй һургуули тушаа 1977 оной декабрьда гаргаһан мэдээжэ тогтоол соо хэлэгдэһэнэй ёһоор, бүхы һурагшадые халуун хоолоор хангалга 1983 ондо түгэс болохо байгаа. Харин мүнөө һургуулиин столовонууд бүхы һурагшадай имагтал 77,4 процент байна. Гэбэшье олонхи һургуулиин хүтэлбэрилэгшэд нэмэлтэ хэмжээнүүдые абажа байгаад, эхин классуудай бүхы һурагшадые халуун хоолоор хангаха, 8 жэлэй, дунда һургуулинуудай зарим һурагшадые хангахын тула ниитын столовонуудые хэрэглэһэн байна.

Теэд мүнөө үедэ республикымнай бүхы һурагшадай 80 процент халуун хоолоор хангаатай. Баунтын, Яруунын, Хяагтын, Зэдын районуудай зарим һурагшад хэшээлэйнгээ забһарлалгада халуун хоол абанагүй.

Һургуулиин директорнүүд энэ хэрэгтэ олониитые, түрэлхидые хабаадуулжа байгаад, хамаг һурагшадые халуун хоолоор хангахын тула бүхы хэмжээ абаха бээзэ гэжэ найдамаар.

Һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри захадаа хүртэшэгүй гэжэ баһал мэдэнэбди. Гэбэшье ерээдүйн эрхэтэдые һайнаар хүмүүжүүлхын тула, энэ нангин хэрэгтэ багшанарай шадабариие гүйсэдөөр элсүүлхын тула, табигдаһан партиин этигэмжэтэд гээшэбди гэжэ өөһэдыгөө тоолоод, хүдэлмэридөө үндэр амжалта түйлахаяа манай директорнүүд оролдохо бээзэ.

П. БАРДАХАНОВ,
республикын гэгээрэлэй министр.

ЭРДЭМ, ТЕХНИКЫН ХҮГЖЭЛТЫН ХАРАА ТҮСЭБҮҮД

СЭВ: Хани барисаан бэелнэ

Мүнөө үе сагай онсо шэнжэ болохо эрдэм, техникын анхаратар хурдан түргэн ургалтын ниитын экономическа, социальна болон соёлой хүгжэлтэдэ ниилээд ехэ үүргэ дүүргэдэгынь мэдээжэ.

Түлишын ба түүхэй эдэй хомордолто, оршон тойронхи байгаалиие бузарлалга, хүгжэнги оронуудта ажалай нөөсын удаанаар ургалта ба хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэ хүдэлмэриһэнэй хүсэнэй үлүү гаралга — эдэ бүхы асуудалнууд гансал эрдэм, техникын — амжалтануудые гүйсэд хэрэглэлгын зам дээрэ шиидхэгдэхэ аргатай.

Капиталис байдалда дурсагдаһан асуудалнуудые шиидхэлгэ иимэ эрхэ байдалда хододоо ушардаг бэрхшээлдөөнтэй тудалдашадаг юм. Тиигэбэ яабашье мүнөөнэй капитализм эрдэм, техникын хүгжэлтэһөө үндэһэтэй арга боломжонуудые өөрынгөө социальна байдал бэхижүүлгэдэ хэрэглэхые оролдодог. Тэрээнһээ гадна, һүүлшын үедэ социализмда эсэргүү ябуулгын үндэһэн һуури дээрэ США-гаа ударидалгаар капиталис оронууд нэгэдэжэ, худалдаа наймаанай талаар газаашалан хашажа, социалис оронуудта өөһэдынгөө үүргэ нүлөө баадхажа, тэдэнэй экономическа болон эрдэм, техникын ургалтада зорюута һаад ушаруулхые һэдэнэ.

Баруунай гүрэнүүдэй иимэ ябуулгада социалис оронууд юугээр харюусанаб. 80-дахи онуудта СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай экономическа стратегиин гол зорилгонууд хадаа эрдэм, техникын дэбжэлтын үндэһэ һуури дээрэ экономикоёо түргэнөөр хүгжөөлгэ болоно. Энэ талаар сугтаа хүдэлхэ гол шэглэл хараалагданхай. Тэдэнэй зариманиинь амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ. Дурдабал, микроэлектроникоор ба тоо бодолгын машинануудаар, биотехнологеор (нэн түрүүндэ геннэ инженереэр), порошоогто металлургиар, үлэгдэлгүй технологи нэбтэрүүлгээр, элшэ хүсэнэй заншалта бэшэ үндэһэ хэрэглэлгээр, робот байгуулгаар ехэ амжалта түйлагдаа. Жэшээлхэдэ, социалис хани харилсаата оронуудай тоо бодолгын эрдэм, техникын арга боломжые элсүүлэн хүдэлһэнэй ашаар (500 предприяти ба 350 мянган мэргэжэлтэд) табан-зургаан жэл соо СЭВ-эй гэшүүн оронуудай урдандаа 25 жэл соо хэһэн ажалтай сасуулма юумэ бүтээхэ аргатай болобо.

Эрдэм-шэнжэлэлгын ба ухаалан зохёолгын талаар хэгдэжэ байгаа бодомжонуудые мүнгэ зөөрөөр хангалгые социалис оронууд түбхын түрүүшын шухала зорилго гэжэ хараална. 60—70-аад онуудта социалис хани харилсаата гүрэнүүдэй эрдэм, техникэдэ һомолһон гаргашань национальна доходойнь хүгжэлтэһөө ниилээд дээшээ байгаа. Энэ талаар социалис гүрэнүүд мүнөө дэлхэй дээрэ түрүү һуури эзэлнэ. Һадрнууд тухай хэлэхэ болоо һаа, эрдэм шэнжэлгын талаар 5,2 миллион шахуу хүн хүдэлнэ, тэдэнэй 1,6 миллиониинь эрдэмтэд юм. Академическэ болон һалбари һалбариин эрдэм-шэнжэлэлгын түбүүд бии болгогдонхой (10 мянганһаа үлүү). Энэнь һайн үрэ дүн үгэнэ. Үнгэрэгшэ арбан жэл соо СЭВ-эй гэшүүн-оронуудаар жэл бүхэндэ бүридхэгдэдэг ухаалан зохёолто 44-һөө 150 хүрэтэр ургажа, дэлхэй дээрэхи фондые гурбанай нэгэ хубяар үлүүлһэн байгаа. Энэ талаар зарим тэды дабшалтатай байбашье, тэрэниие эрид эршэдхэхэ асуудал гүйсэд шиидхэгдээдүй гэжэ тооломоор. Эрдэм, техникын амжалтануудые СЭВ-эй гэшүүн оронуудай нэгэ нэгэндээ андалдан нэбтэрүүлхэ һайн арга боломжо бии.

Эрдэм, техникын хүгжэлтые эрид түргэдхэхэ гол зорилгонууд социалис экономикын харилсаанай арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэн хэрэглэжэ, мүнгэ зөөри багаар гаргашалан, түргэн мүртэйгөөр шиидхэхэ шухала.

Эрдэм, техникынгээ арга боломжонуудые улам мэргэжүүлхэ ба харилсаае хүгжөөхэ асуудалаар СЭВ-эй гэшүүн-оронууд горитой ябуулга хэнэ. Нацинуудай баялигуудые нэгэдхэн, хани харилсаата оронуудай хамтын асуудал болохо — үйлэдбэрилгын хүсэнэй хүгжэлтэдэ таарамжатай зам зохёохо гээшэ мүнөө үеын хани харилсаанай стратегиин гол удхань мүн болоно. 15—20 жэлэй хараатайгаар баталагдажа байгаа СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай эрдэм, техникын хүгжэлтын комплексно программа хадаа энэ политикые зүбшэн хэлсэжэ байһан тухай арга нүхэсэл боложо үгэхэ ёһотой. Тус программые 2005 он болотор зохёохо һанамжые Советскэ Союз оруулһан юм. Иимэ программын дүй дүршэлые хэрэглэжэ, эрдэм, техникын талаар харилсаа тогтобхые СЭВ-эй комитет дурадхаһан байгаа. Энэнь шэнэ техникээр эрдэм шэнжэлгэһээ эхилээд, тэрэниие үйлэдбэрилэн гаргаха ба худалдаха хүрэтэрхи бүхы ажал ябуулгые хабаадуулһан харилсаанай тусхай программа табилгада ехэ нүлөө үзүүлхэ; тэрэниие орон дотороо ба уласхоорондын оршондо худалдаха аша үрэтэй арга зохёолгодо туһалха юм. Комплексно программа зохёожо байха үедөө ажалые арьбалалгын талаар һалбари хоорондын түрүүшын ээлжээнэй программа табижа эхилхэдэ, автомат оньһоор хүдэлхэ таарамжатай үйлэдбэри бии болгохо; түлишэ ба элшэ хүсэеэ алмалта арьбалалта ехэтэйгээр хэрэглэхэ; түүхэй эд һайнаар гаргашалха; агропромышленна комплекснуудые эрид хүгжөөхэ асуудалнуудта гол анхарал хандуулха байна. СЭВ-эй оршондо абтаһан робот байгуулха талаар ехэ юумэн хэгдэнэ.

«Эрдэм — техникэ — үйлэдбэри» гэһэн бүхы харилсаанда тогтоогдоһон хэлсээн һалбари хоорондын программануудай саашадаа бэелүүлэгдэхэдэнь, арадай ажахы ехэ үрэ дүн абаха байна. Бодото дээрэнь хараад үзэхэдэ, шэнэ машинануудые, түхеэрэлгэнүүдые зохёон бүтээлгэһээ эхилээд, тэдэниие хамтадаа үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ ба хүдэлгэхэ хүрэтэрнь уласхоорондын ажалай хубаарилга хэһэнэй ашаар энэ талаар орон бүхэнэй гаргаашаа хэхэ гаргашые 50—70 процентээр доошолуулха юм. Аша үрэтэй уласхоорондын ажалай хубаарилга шэнэ техникэ бии болгохоһоо эхилээд, тэрэниие зохистой һайн үйлэдбэриин онсо шэглэлээр, мүн хамжаанай талаар саашадань үргэлжэлүүлхэ болоо һаа, ажалай бүтээсэ 3—5 дахин, нэгэ янзын юумэ үйлэдбэрилгэ 6—8 дахин дээшэлжэ, өөрынь үнэ сэн 30—50 процентээр хямдарха байна.

Г. ВЛАСКИН,
экономикын эрдэмэй кандидат.
(АПН).

П. БУРМАКИНАЙ фототекст.

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

ВЕНЭДЭХИ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ВЕНЭ. Түбэй Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүдые ба буу зэбсэгүүдые хорооохо тухай хөөрэлдөөнүүдэй ноябриин 24-нэй пленарна заседани дээрэ ВНР-эй делегациие хүтэлбэрилэгшэ Я. Петран үгэ хэлэбэ. Пресс-конференци дээрэ журналистнуудта мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, социалис оронуудай байгша оной февралиин 17-до ба июниин 23-да оруулһан үүсхэл эдэбхитэй дурадхалнууд хөөрэлдөөнүүдэй үедэ үгэеэ ойлголсоһон мандадые баталан абалгада сүм харюусана, хабаададаг бүхы гүрэнүүдэй аюулгүй байдалай аша туһые хараада абана гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Эдэ дурадхалнууд али алиндань таарамжатай үгэеэ ойлголсолгые, Венэдэ түйлахын тула бодото тодорхой, бүтэмжэтэй һайн үндэһэ һуури байгуулна.

Гэбэшье Варшавска Договорой гүрэнүүдэй дурадхалнуудта бүтэмжэтэй пайн харюу үгэхэһөө НАТО-гай оронууд урдынхидал мэтэ хулжажа байһаар гэжэ Венгриин түлөөлэгшэ хэлэбэ. Тиихэдэ үедэ баруунай оронууд Түбэй Европодохи сэрэгүүдэйнгээ, буу зэбсэгүүдэйнгээ тоое улам үргэдхэжэ байна. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна буу зэбсэгүүдые энэ түбидэ тараан тодхожо эхилһэн ушар Европодо шэнэ ехэ аюул тохёолдуулна.

Венэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ баруунай оронуудай бэелүүлжэ байһан хараа шэглэлые ВНР-эй делегат эрид буруушааба. Тусхайлбал, хөөрэлдөөнүүдэй үндэһөөр буу зэбсэгүүдые хорооолгоноо тэдэ ори таһа арсана. Венэдэхи хөөрэлдөөнүүдые амжалтатан һайнаар дүүргэлгэдэ һаад ушаруулжа, бодото дээрээ үнэн зүб хэлсээ баталха дурагүй байһанаа мэдүүлнэ. Эдэ бүгэдын түлөө НАТО-гай оронууд харюусаха зэргэтэй гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

ООН-до ҮРГЭНӨӨР ДЭМЖЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. Ядерна буу зэбсэгүүдые тэрэ хэмдэнь үлөөжэ, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо тухай Советскэ Союзай оруулһан тодорхой шухала дурадхалые Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида үргэнөөр дэмжэнэ.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн нэгэдэхи комитет (политическэ ба аюулгүй байдалай асуудалнууд, тэрэ тоодо буу зэбсэгүүдые хураахa хэрэгые оруулалсан) дииллэнхи олонхиин дуугаар Советскэ Союзай абаһан тогтоолой проектые һайшааба. Бии байгаа ядерна бүхы буу зэбсэгүүдые тоогой ба шанарай талаарнь тэрэ хэмдэнь үлөөхэ уряатайгаар ядерна буу зэбсэгтэй гүрэнүүдтэ хандаһан байна.

Бүхы зүйлэй ядерна буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо абаашаха хэрэгсэлнүүдые, һомо болон бусад зүйлнүүдые үргэнөөр бүтээн гаргалгые үрэ түгэс хиналтадаа абаха, ядерна һомо хэрэгсэлнүүдые туршалгые болюулха гэһэн зорилго табина.

84 гүрэн, тэрэ тоодо Инди, Мексикэ, Бразили, Ангола, Нигери, Эфиопи, Алжир, Сири, Ирак гэхэ мэтын ямаршье бүлэглэлдэ хабаададаггүй томо ехэ оронууд совет тогтоолой проектын түлөө дуугаа үгэбэ.

БАЯРТА ӨЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

БЕРЛИН. Германиин Коммунис партиин байгуулагдаһаар 65 жэлэй ойдо зорюулагдаһан выставкэ Лейпцигтэхи түүхын «Урданай ратуша» соо нээгдэбэ. Ажалшадай аша туһые, эб найрамдалай ба пролетарска интернационализмын суртал һургаалнуудые эдэбхитэйгээр, залан сэхээр хамгаалһан немец коммунистнуудай революционно партиин ажал ябуулгын шухала шатанууд тухай тэрэнэй экспонадууд хөөрэнэ.

Фашизмда эсэргүү тэмсэлшэдэй түрүү зэргэдэ коммунистнууд хододоо ябадаг байгаа. Гитлеровскэ Германида КПГ-гэй 300 мянган гэшүүдһээ хахад шахууниинь түрмэ шоронгуудта, концлагерьнуудта хаагдаһан, олон арбаад мянганиинь, тэрэ тоодо Германиин Компартиин түрүүлэгшэ Эрнст Тельман алуулһан байха юм.

ГДР-ые байгуулга, немец газар дээрэ хүдэлмэришэд болон таряашадай түрүүшын гүрэниие ударидаһан Германиин Социалис нэгэдэмэл партиие эмхидхэлгэ тухай хөөрэһэн материалнууд выставкэдэ орожо харагшадые һонирхуулна.

ҮНДЭР СЭГНЭЛТЭ

ПРАГА. КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй президент Г. Гусак хани ёһоной албанай хэрэгээр Чехословакида ерээд байһан БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, НРБ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Младеновтэй ноябриин 23-да эндэ уулзаба.

Хөөрэлдөөнэй үедэ чехословак-болгар харилсаа холбоондо үндэр сэгнэлтэ үгтөө. Хоёр талын харилсаае хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэ имагтал хоёр ороной социалис байгуулалтын хэрэгтэ бэшэ, харин социалис хани нэгэдэлтэ бүхы оронуудай хүсэ шадалые хүгжөөлгэдэ, бүгэдэ ниитын эб найрамдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлгэдэ шухала хубита болохо байна гэжэ мүн лэ тэмдэглэгдээ.

ТУРЦИИН КОМПАРТИИН МЭДҮҮЛГЭ

НИКОСИ. Кипрэй түүрэг общинын хүтэлбэриин үгэсөөтэ ябуулгые Турциин Компарти (КПТ) эрид буруушааба. Аралые талалан хубаарилга түүрэг-киприодуудта хоро хүргэхэһөө бэшэ, ямаршье аша туһа үгэхэгүй юм гэжэ тэмдэглээ. Тэрэниие сэрэгэй хэрэм болгохые оролдодог империалис бүлэгөөрхидтэ иимэ хубаарилга таарамжатай байна гэжэ «Харавги» газетэдэ толилогдоһон КПТ-гэй мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Дүтын Зүүн зүгтэхи, Дундада далайн зүүн хубидахи байдалые улам орёо түгшүүрилтэй болгохо эрмэлзэлтэй американ ба НАТО-гай түсэбүүдһээ энэ ябуулга үндэһэтэй байна. Кипрэ боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тушаа американ империализмын баримталдаг хараа бодолые КПТ эрид буруушааба.

НАТО-гай ХАРАА ШЭГЛЭЛЫЕ БАРИМТАЛНА

ОСЛО. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхохо тухай асуудалаар хөөрэлдөөнүүд Норвегиин стортингдо (парламент) боложо дүүрэбэ. НАТО-гай аюултай ракетнэ түсэбүүдые бэелүүлгые хойшолуулхын түлөө, Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай Женевэдэ боложо байһан совет-американ хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлхын түлөө тэмсэдэг мүнөөнэй кабинедэй эрилтэтэй тогтоолые буржуазна олонхиин дэмжэлтэтэйгээр хархис үзэлтэй правительство буруушааһан байна.

Хөөрэлдөөнүүдэй үедэ буржуазна правительство Европодо ракетно-ядерна буу зэбсэгүүдые үргэдхэхэ талаар НАТО-гай хараа шэглэлые баримталжа байһанаа үшөө дахин баталба. Тингэжэ «Першинг-2» болон далита ракетэнүүдые Европо түбидэ тараан тодхолгые буруушаадаг Норвегиин ба Европын олониитын эрилтэнүүдые тообогүй бшуу.

ХЭЛСЭЭНДЭ ГАР ТАБИГДАБА

БАГДАД. СССР-эй ба Ирагай хоорондохи экономическа, техническэ харилсаае саашадань хүгжөөхэ тухай правительстванууд хоорондын хэлсээндэ Багдадта гар табигдаа. СССР-эй туһаламжаар Баруун Курнын нефтиин ашагта малтамалтай ехэ хэбтэшые ашаглахые тэрэ хараална.

СССР-эй правительствын үмэнэһөө гадаадын экономическа харилсаа холбооной талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ Я. П. Рябов, Ирагай Республикын правительствын үмэнэһөө — промышленностиин ба минеральна нөөсэ баялигуудай министр С. Я. Худейр хэлсээндэ гараа табиба.

Энэ хэбтэшые ашаглалга республикын экономикые саашадань хүгжөөхын тула ехэ удха шанартай байха юм гэжэ Ирагай министр документдэ гар табилгын үедэ тэмдэглээ.

ТОЛИ

ШҮЛЭГ БА... ХОНИШОН

ПОЭТ Цокто Номтоев 1929 онһоо хойшо олон тоото шүлэг, поэмэ, рассказ, повестьнүүдые бэшэһэн байна. Тэдэнэйнгээ дээжэнь суглуулжа 1969 ондо «Шэлэгдэмэл зохёолнууд» хэблүүлээ һэн.

Ном соо үхибүүдэй ба эдиршүүлэй хүмүүжэлдэ зорюулһан зохёолнууд горитой һуури эзэлнэ. «Хилэмэн», «Малшанай хүбүүн» гэһэн рассказууд, «Хүлэг», «Эдэбхи», «Далинууд» гэһэн повестьнүүд залуушуулда зорюулагданхай.

Мүнөө бидэ худөө ажахыда, илангаа хонишодто зорюулһан шүлэгүүдые хаража үзэхэ хүсэлтэйбди.

Ц. Н. Номтоев хорёод жэл хугасаада Үльдэргын дунда һургуулиин директорээр худэлөө юм. Энэмнай нэгэн доро өөрынгөө зохёолой геройнуудай дунда ажаһуухан хэрэг болоно. Тиимэ тула колхознигуудай ажалай тухай шүлэг зохёохогүй аргагүй байһаниинь ойлгосотой.

Ярууна районой «Коммунизм» колхоздо 1958 онһоо 1972 он гаратар ахамад зоотехнигээр худэлһэнөө, энэ хугасаа соо Үльдэргэ нютагта Цокто Номтоевтэй зэргэлжэ шахуу ажаһуухаһаа нюуса болгоһоной хэрэггүй гэжэ һананаб. Тиимэ тула поэдэй шүлэг соо өөрынь малшадые би һайн мэдэхэ хүн болоно ха юмбиб. Гадна малшад, тэдэнэй ажал тухай газетэдэ мэдээсэлнүүдые бэшэдэг байһанби гэжэ нэмэхэ ушартайб.

«Хонидые үбэл эртэ хурьгалуулхада һайн гэжэ хонишон Бадариева Доржимаа колхоз соогоо эгээл түрүүлэн, өөрынгөө ажалаар, түйлалтаар булта ажалаар булганда жэшээ харуулаа һэн. Колхозой нүгөөдэ бэрхэ хонишон Дагзамаа Сампилова хурьгадые шэнэ дэбдихэр дээрэ абаха арга эгээл түрүүн хэрэглээ. Ахалагша хонишон, коммунист Сандаг Доржиев һайса болоһон гэжэ дурадхаа.. Шэнэ зуһаг абажа түрүүлбэл. колхозой хонинуудые үүлтэрые һайжаруулгын эхин һуури болоно угээ байгаа ха юм Энэниие түрүүн ойлгожо, дэмжэһэн хонишон Гаржима Ринчиндоржиева мүн», — гэжэ «Баян дуршэлэй абдар» гэһэн мэдээсэл соогоо

«Буряад үнэн» газетын 1970 оной октябриин 14-ной номерто бэшэһэн байһаб. «Буряад үнэн» газетын 1973 оной январиин 5-най номерто «Хонишон» гэһэн гаршагтай мэдээсэл соогоо түрүү хонишон Дулма Цыбеновагай. тэрэнэй мянга юһэн зуун онуу жараад гаран хурьга абажа Ленинэй орденоор шагнагдаһан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат болоһон тухай бэшэһэн байгааб. «Улаан Туяа» гэжэ Яруунын районой газетын 1973 оной ноябриин 17-ной номерто толилогдоһон «Пятилетку — в 4 года» гэһэн корреспонденци соогоо хонишод Цыбенова Дулма, Дагбаев Цыдэн-Дамба, Доржиев Цыдэн-Дамба гурбанай 9-дэхи табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэл соо дүүргэхэ шиидхэһэн тухай хөөрэһэн. Тоо баримтанууд эршэлэн харуулһан байгааб.

Хонишодой амжалта үндэрөөр сэгнэгдэһэн. Дагбаев Цыдэн-Дамба Ажалай Улаан Тугай, Доржиев Цыдэн-Дамба Ажалай Улаан Тугай, Цыдэнжапова Цыренжап хоюулаа, гэр бүлөөрөө—тус тустаа «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудаар шагнагдаһан юм. Хонишод Шадапов Шираб-Жамса, Цыренжапов Хашад, Бочектоев Доржо, Цыбенов Дугар, Самандуева Даши-Ханда, Цыдыпова Гарма-Ханда, Жалсанова Цырма, Чимитова Ханда, Доржиева Цыпил, Бадмацыренов Дондок, Жамбалдагбаев Цырен-Базар, Хашитова Норжима, Цыренов Доржо, Дашинимаев Норбо-Самбо, Митыпова Цывэн-Дари гэгшэд яһала амжалтатайгаар ажалладаг һэн. Тэдэнэй тухай шадал соохоноо бэшэһэнээ яһала һанадагби.

Тиимэ Үльдэргын малшад тухай эгээл һайнаар магтаал зохёоһон хүн нүхэр Номтоев ябана лаа. Ихэдээ бидэ колхознигуудай ажалые харуулһан шүлэгүүдэй «Шэлэгдэмэл зохёолнууд» соонь ороһые хэлэнэбди.

Поэт 1963 ондо «Тоһон—уһан бэшэ», «Мойһон», «Хэшэг» гэжэ шүлэгүүдые бэшэжэ, һаалишан Сэрэгмаа Лыктыповада зорюулаа. Тиихэдээ 1962 ондо бэшэгдэһэн «Байшан бодхоожол ябагты» гэһэн шүлэгөө модошо дархан Дамба Цыренжаповта зорюулһан байна. Богонихон нэгэ шүлэгые буулгая. Энэ хадаа «Хэшэг» гэжэ дээрэ дурдагдаһан шүлэг:

Сарюун арбан хурганда
Сагаан эдеэнэй хэшэгтэйш.
Арюун хонгор наһандаа
Ажалай үнэтэ дүршэлтэйш
Шобторһон бүхы һүетнай
Суглуулан хараха
жэшээтэй һаа,
Яруунa хонгор
нютагаймнай,
Ямар нуураар баглахаар
бэ?

Долоодохи, наймадахи, юһэдэхи табан жэлнүүдтэ ажалай амжалта туйлаһан суута хонишодой нэрые Бадариева Доржимаа Сандитовнаһаа эхилхэ ушартай юм. Аяар тиихэдэ — 1958 ондо Д. С. Бадариева зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга нютаг соогоо гансаараа абадаг байһан юм. Тиимэ тула Цокто Номтоевой 1962 ондо бэшэһэн «Энэрхы эхын жаргал ха» гэһэн шүлэгэй Доржимаа Сандитовнада зорюулагданхай байһаниинь гайхалгүй болоно.

1961 онһоо эхилээд, колхоз соогоо зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абадаг хонишод хоёр болобо. Хоёрдохинь — Дагзамаа Сампилова. Поэт 1963 ондо «Дагзамаа» гэһэн шүлэг бэшээ:

Ардагхан хээрысэнь
Арюухан харгыда ахидаг
һайб.
Алдаршаһан Дагзамаае
Ажалай илалтаар хүсэдэг
һайб.
Шэбшэгэрхэн хээрынь
Сэргэдээ заадан байнал.
Хорёо дүүрэн хонидынь
Хоёр дахин олошорнол.
Хараһан хониниинь
Харгааһатын талые
бүрхөөнэл,
Хүндэлэлэй самбарта
Хүндэтэ Дагзамаа
толорно.
Ардагхан хээрысэнь
Арюухан харгыда ахидаг
һайб.
Алдаршаһан Дагзамаае
Ажалаар хүсөөд
зэргэлдэг һайб.

Зай, алдаршаһан Дагзамаае хэн ажалаар хүсөөд зэргэлбэ гээшэб? Тэрэ үедэ залуу хонишон ябаһан Цыренжап Цыденжапова зэргэлһэн байна.

Доржимаа Сандитовнагай эхилһэн хонишодой урилдаан нэгэшье жэл соо замхаагүй, харин жэл срэхэ бүри олон һорилдоошодтой, олон түрүүшүүлтэй болон эршэдээ. Энэ урилдаанай һотой нэрэ хадаа социалис мүрысөөн гэжэ хэнлэшье мэдээжэ. Мүрысөөнэй шалгарагшадай данса нимэ байна. Бадариева Доржимаа Сандитовна 1958—1962 онуудта, Сампилова Дагзамаа Сампиловна 1961—1965 онуудта, Цыденжанова Цыренжап Цыдыповна 1963—1980 онуудта, Цыбенова Дулма Чимитовна 1966 — 1972 онуудта, Дагбаев Цыден-Дамба Абидуевич 1970—1975 онуудта, Дашинимаев Норбо-Самбо Цыренжапович 1973 — 1981 онуудта, Хашитова Норжима Жалсановна 1974—1978 онуудта зуун эхэ хонин бүриһөө зуун, зуунһаа дээшэшье хурьга абаһан байна. Энэ дансада хадагдаһан обог, нэрэ, алдарцууд, он жэлнүүд уран шүлэгэй илалтата сохилолнууд мэтээр зэдэлнэ бэшэ гү?

Имэл омог дорюун ажалша бэрхэ, табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэл соо дүүргэдэг хонишод тухай поэт Цокто Номтоев шүлэгөө бэшэһэн байна ха юм. Имэ суутай, шүлэгтэ ороһон, Эхэ оронойнгоо дээдэ шайрые —орден, медальнуудаа үбсүүндээ яларуулһан хонишодой, һаалишадай, бүхы малшадай дунда өөрынгөө залуу наһые үнгэргэһэндөө золтойб!

Имэл хүнүүдэй—ажалша бүхэриг, урагшаа һанаатай нүхэдэй ашаар лэ оронаймнай экономико хүгжэнэ. Имэл хүнүүд өөһэдынгөө һайхан жэшээгээр үри бэеэ һайнаар, ажалша бэрхээр хүмүүжүүлнэ ха юм. Игэжэ баатарлигаар ажаллаад поэдүүдэй, уран зохёолшодой бүтээлнүүдэй геройнууд боложо, номой хуудаһанда мүнхэ наһа наһалха гээшэ һайхан жаргал бэшэ гү? Эхэ эсэгынгээ ажалай жэшээе халан абажа, имээр, номой геройнууд боложо шадахаар ажаллагты, ахамад үетэнэй барижа ябаһан шанга жолоое бү һуладхагты гэжэ залуу нүхэдтэ хандаха дуран хүрэнэл даа.

Э. БАЛЬЖИНИМАЕВ,
СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

※ *Ажалай түрүүшүүл номой геройнууд*

Харалга эхилбэ

※ *Арюухан далаймнай һайхан даа*

Аман үгын абдарһаа

БУРЯАД АРАДА... ДУУНУУ...

Үргэн голые
толоруулһан
Улаан наран эрдэни лэ.
Улад зониие эблүүлһэн
Дүлэтэ наран эрдэни лэ.
Дэлхэй дайда
толоруулһан
Дүлэтэ наран эрдэни лэ.
Дуудан зониие эблүүлһэн
Дурламаар Ленин эрдэни
лэ.

• • •

Сэнгүү һайхан
Сэлэнгэмнай
Сэнхир Байгалдаа
нэмэритэй юм.
Сэбэрээр ябажа
хүдэлһэмнай
Совет гүрэндөө туһатай
юм.
Абарга хүсэтэй Ангарнай
Арюун далайда нэмэритэй
юм.
Атаархан ябажа
хүдэлһэмнай
Арад зондоо туһатай юм.

• • •

Үбэлэй гэлнгэр харгыда
Үхэрэй турууи
халтирдаг.
Үелэн ябаһан басаганһаа
Ахайн зүрхэн халтирдаг.

Хабарай мульһ…
Хүлэгэй турууи…
Ханилаад ябаһ…
Ахайн зүрхэн…

• • •

Үглөөгүүр гара…
Үүлэн яхадаа…
Үндэһэрхүү яб…
Наһан яхадаа…
Мандан гараһа…
Манан яхадаа…
Мандан ябаха б…
Наһан яхадаа…

• • •

Хадын саанаһа…
Хадалан таряае…
Ханилһан ганс…
Халуухан зүрх…
Уулын саанаһа…
Ургыта дайдые…
Үелһэн гансаһа…
Үншэрһэн зүрх…

М. ГЫРГ…
суглуул…

Манай Буряад оронoй олон мянг… соoһoo 80-яад мянганиинь ур… ханай хүдэлмэридэ хабаададаг бай… лика доторнай арадай 22 театр, ду… 24 ансамбль, уран һайханай 2000 г… жок хүдэлмэрилнэ.

Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуу… совет арадай туйлаһан Илалтын 4… ойдо зорюулагдан, уран һайханай … риин туйлалтануудай бүхэсоюзна … соносхогдоһон байгаа. Тиимэ харал… эхин шатанууд хаа хаанагүй эхил…

Гүрэнэй ород драматическа театр… соо энэ фестивалиин городской хар… хан эхилбэ. Улаан-Үдын эрхим колл… онсолбол, БГПИ-гэй «Байгалай д… гэжэ дуу, хатарай, Буряадай хүд… институдай «Алтан-Булаг», техниче… гэжэлэй һуралсалай управлениин «… угалзанууд» болон олондо суурха… коллективүүд тэрэ харалгада хаба…

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. «Забайкаль… сияночка» гэжэ ансамблиин басагад… 2. «Урял» гэжэ фольклорно ансам… тист Зорикто Бальжинимаев. 3. «Ур… самблиин хатаршад.

П. БУРМАКИНАЙ…

НЭРЭНҮҮДЫЕНЬ МҮНХЭЛХЭ

Хэжэнгын районой эгээл баруун заха болохо Хөөрхэ нютаг яһала суутай, гоё газар юм. Жэлэй дүрбэн сагта жэгтэй һайханаар үзэгдэдэг.

Тиихэдэ район соогоо, республика соогоо бүхы орон доторoo суурхаһан хүбүүд энэ нютагһаа урган гаранхай гэжэ нэмэе. Тодорхойлон нэрлэбэл, Социалис Ажалай Герой, багша, уран зохёолшо Ц. Н. Номтоев, РСФСР-эй арадай артист Ч. Г. Генинов, РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Н. Н. Намсараев хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат Г. О. Туденов, газарай хүрьһэ шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат Ц. Цыбжитов болон бусад олон нүхэд тоологдохо.

Минии энэ бэшэг бэшэһэн ушар хадаа иимэ юм. Хөөрхэ һуурин хоёр ута үйлсэтэй. Айлай газаагуур обтоб модо һуулгаатай, хабартаа, нажартаа ногоордог гээшэ.

Нютаг һууринаа үшөөшье болбосон түхэлтэй болгохо, элдэб янзын модо тарихын тула һуурина хүн зон оролдохо зэргэтэй ааб даа. Партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд энэ хэрэтые хиналтадаа абаха бэзэ гэжэ найдалтай.

Гадна ондоо нютагуудаар ябахада, бага, ехэшье һууринуудай үйлсэ, гудамжанууд нэрэтэйнүүд байгшал. Харин Хөөрхын үйлсэнүүд нэрэгүй юм. Мэндэ ябахадаа, түрэл республикынгаа экономикын болон соёл болбосоролой һалбаран хүгжэлгэдэ бүхы наһаа зорюулан ажаллаһан нютагаархидайнгаа нэрые мүнхэлжэ, үйлсэнүүдые тэдэнэй нэрээр юундэ нэрлэжэ болохогүйб? Жэшээнь, оюун бэлигтэ артист ябаһан Чойжи-Нима Гениновэй нэрээр нэгэ үйлсыень нэрлээ һаа, яаха юм. Тиихэдэ арадай гэгээрэлдэ, партийна хүдэлмэридэ ябаһан, олониитын ашатуһада бүхы наһаараа ажаллаһан Н. Н. Намсараевай нэрые нүгөө үйлсэдэ олгуулхада болохо бэшэ аал? Нютагаархидынь хуули захиргаанай урда энээн тушаа асуудал табиг лэ!

Р. ДАШИЕВА,
худөө бэшэгшэ.

АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

Алтан һайхан дэлхэйдэ,
Амгалан жаргалтан ябая.
Атом муухай зэбсэгүүдэй
Үгы болотор тэмсэе.
Мүнгэн һайхан дэлхэйдэ
Мүнхэ жаргалтай ябая.
Муухай нейтрон
бомбонуудай
Үгы болотор тэмсэе.
Үргэн һайхан дэлхэйдэ
Үдэжэ булта ябая.
Үхэлэй хара зэбсэгүүды
Үгы болгохоор тэмсэе.

ЖЭЛЭЙ ДҮРБЭН САГ

Үбэлэй хүйтэн
үдэрнүүдэй
Үнгэрхые яаралтай
хүлеэнэм.
Үелээд ябаһан нүхэдтэеэ
Уулзахые яаралтай
хүлеэнэм.
Хабарай һайхан
үдэрнүүдэй
Харайн ерэхые
хүлеэнэм.
Ханилаад ябаһан
нүхэдтэеэ
Харалсахые яаралтай
хүлеэнэм.
Зунай дулаахан сагые
Зүүдэндээ зүүдэлэн
хүлеэнэм.
Зэргэлээд ябаһан
нүхэдтэеэ
Золгoлдохоёо хүлеэнэм.

Уран һайханай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадагша **С. С. Тармаковой** суглуулбариһаа.

«БАЙГАЛ ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛДЭМНАЙ НАНГИН ДҮТЭ»

ЭНЭ намарай үдэр Байгал бидэниие хагсуу һалхяар, харалган хүйтөөр угтаба. Бороо ороно, хоротой, хүйтэн һалхин үлеэнэ. Байгал өөрынгөө дабтагдашагүй үзэсхэлэн һайханиие үдхэн манаар хушажархинхай. Бидэ урмаа хухарбабди. Ушарынь гэхэдэ, газар дэлхэйн эрдэни зэндэмэни болохо энэ нуур тухай зураглалые нимэ сагай уларилда гүйсэд дүүрэнээр мэдэжэ абахагүй байһамнай элитэ.

— Би эндэ гуша гаран жэл соо хүдэлжэ байнаб, зүгөөр хэзээдэшье Байгалай түхэл шарайн дабтагдахые хараа, үзөөгүй хүм, — гэжэ СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Лимнологическа институдай директор Григорий Иванович Галазий бидэнэртэй уулзахадаа, хөөрөөгөө эхилээ һэн. — Тэрээндэ дадахын аргагүй, имагтал тэрээндэ ходоо дурлажа болоно.

Эдэ үгэнүүдыень баталһан юумэдэл, бидэнэй ерэһэнэй хойто үдэрынь наратай сэлмэг боложо, намарай элдин һайхан сагай элдэб янзын, үзэсхэлэн һайхан шэнжэ шарайгаараа Байгал маанадые угтаба: мэлмэгэр хүхэ уһан, тойроод байһан хада уулануудые бүрхөөһэн модoдой набшаһан шарлажа, холоһоо шара-улаанаар харагдана. Эгсэ эрье дээрэнь удаан саг соо зогсожо, наранай элшээр наадаһан Байгал нуурай үзэсхэлэн һайханиие шэртэн харанабди. Тиихэдэ тэрэнэй һүр жабхалантай байһые хэтын хэтэдэ дурасхаалдаа үлөөхые оролдонобди.

25 миллион жэл наһатай Байгал нуурай амитадай болон ургамалай аймагуудые шэнжэлхэ, сахин хамгаалха гээшэ Г. И. Галазиин хүтэлбэрилдэг Лимнологическа институдай гол зорилго болоно. Энэ нуур тухай, тэрэниие аршалан хамгаалха тухай магнадтай хамта ябагшаһаа үлүү һайнаар хөөрэжэ шадаха, хөөрэхэ эрхэтэй хүниие олохо гээшэ хүшэр хүндэ юм ааб даа. Энэмнай лимнологиин, модо тарилгын, геоботаникын байгаалиие сахин хамгаалгын талаар элитэ ехэ мэргэжэлтэдэй нэгэниинь болоно.

— Би бүхы наһаа Байгалда зорюулааб, — гэжэ эрдэмтэ хөөрэнэ.—Энэ нуурые сахин хамгаалха гээшэ манай уг залгамжалагшадай урдахи нангин уялга болоно.

Байгал соо 1500-һаа дээшэ ургамалай ба амитадай аймаг бии. Тэдэнэр ондоо тээ хаанашье дайралдадаггүй. Жэшээнь, амиды жараахай, түрэдэг голомянка эгээл юрэ бусын, һонирхолтой шухаг загаһан болоно. Тэрэ 15—20 сантиметр утатай байдаг. Бүхы бэень хашарһаар хушагдаагүй, нэбтэ харагдахаар шахуу юм. Наранай элшэдэ энэ загаһан «хайлашадаг». Тэрэ хүнгэхэнөөр, айхабтар түргэнөөр сэхэ доошоо, 1400—1500 метр хүрэтэр гүнзэгыдэ орохо аргатай.

Модоор хашаалагдаһан харалгын талмай дээрэ гарахадамнай, Байгал нуурай үзэсхэлэн һайхан, дабтагдашагүй түхэл шарай урдамнай нээгдэнэ. Энэ нуурые һайхашаан харахаяа дэлхэйн элдэб оронуудһаа ерэһэн аяншалагшадай тэмдэглэлнүүдые уншанабди.

— Байгал-Амарай түмэр замай барилгын дүүрэхэдэ, Байгалые хараха дуратайшуул улам олоороо ерэхэ байха, — гэжэ Галазий хөөрэнэ. — Энэнь экологическа шэнэ асуудалнуудые табиха байһаниинь элитэ. Нуурые тойруулаад амаралтын газарнуудые эгээл таарамжатай һайнаар эмхидхэхэ асуудалые шиидхэхэдэмнай, эдэ бүгэдэ туһалха бшуу. Ерээдүйн санаторинуудые, пансионадуудые барихын тула газар шэлэхэ хэрэгтэ манай институдай эрдэмтэд шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ байна.

Байгалые, мүн тэрэнэй баялигуудые сахин хамгаалхын тула ямар юумэнэй хэгдэжэ байһан тухай Г. И. Галазий хөөрэнэ:

— Байгалай целлюлозын комбинадта түхеэрэгдэһэн айхабтар үнэтэй сэнтэй сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд нуурай уһые сахин хамгаалдаг байна. Гэбэшье энэ предприяти үлэгдэлгүй үйлэдбэри болгогдохо юм гэжэ түсэбөөр хараалагдаа. Байгалда шудхадаг гол мүрэнүүдээр модо урадхуулхань ори таһа хориглонхой. Модо урадхуулхын орондо хэды үнэтэй байгаашье һаань, автомобильнуудаар зөөлгэдэ түрэн түрэмнай ехэ мүнгэ гөөри гаргашална. Ушарынь гэхэдэ, урдандаа модо урадхуулхадань, байгалай омолиин түрьһэеэ хаяхадань һаад ушаруулдаг байгаа бшуу. Мүнөө омолиин һүрэг һэргээгдэжэ байна.

Имэрхүү жэшээнүүд олон. Гэбэшье нимэ юумэ тэмдэглэхые хүсэнэб. Урдандаа энэ нуур соо амидарһан юм гэжэ хэлэжэ болохоор амитадай гү, али ургамалай аймагуудай нэгэшье түлөөлэгшэ манай институдай фонднуудта үгы юм.

Байгалтай хаҕасаха дээрэ тэрэнэй тунгалаг һайхан, мэлмэгэр хүйтэн уһые удхажа абабабди. Тиихэдэ Уран зохёолшо Леонид Леоновой хэлэһэн нимэ үгэнүүд ой ухаандамни ороодхибо:

«Байгал имагтал мүнхын уһатай байһаараа бэшэ, харин зүрхэ сэдьхэлэймнай хубинь бололог, нангин дүтэ байһаараа үнэтэй сэнтэй юм. Баярлаха хүхихэдөөшье, уйдаха гашуудахадаашье, зугаалха сэнгэхэдээшье, дайнай үедэ газар гэр соо һуухадаашье Байгал тухай дууладаг һэмди...»

С. ТУЗОВСКАЯ,
АПН-эй корреспондент.

БАЯРЫЕ ХҮРГЭНЭБ

Минии аша басаган, 3 наһатай Марина Шойдорова энэ намар хоолойн, хамарай (хроническа тонзиллит) үбшөөр үни удаан үбдөө. Районойнгоо больницын хүдэлмэрилэгшэдтэ хандахадамнай, нимэ операцинуудые хэдэггүй дээрэһээ Улаан-Үдэ эльгээгээ һэн.

Тингэжэ бидэнэр Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын хүүгэдэй ЛОР отделенидэ ороо-бди. Отделениие даагша Афанасий Борисович Бороноев болон эндэ ажалладаг медицинскэ бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй оролдолгоор энэ хүндэ операци амжалтатайгаар хэгдэжэ үнгэрөө. Маринамнай һараһаа үлүү сагсоо энэ отделенидэ хэбтэжэ, эмшэлүүлээд гар… яһала хүхюу … лонхой, үетэн … наадажа ябадаг…

Аша басагые… һэн медицинын … лэгшэдтэ, Афа… сович, Танда ү… баярые хүргөөд… лай хамаг һайн… үндэр амжалта х…

Я. ШОЙДО…
Захааминай … Далахай нютаг…

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгэ. «Үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан» — ТАСС-ай мэдээсэлнүүд. «Республикын ажалай эршэ» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Город — худөөгэйхидтэ» — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. Экономическа һуралсал тухай материалнууд. Партийна организацинуудта. «Үлүү зүблөөнүүдые үгы хэхэ» — ТАСС-ай материал. Табан жэлэй түрүүшүүл. «Түбэй фермын һаалишан» — Л. Цыбиковагай очерк. Ажалай журам, алмалта, арьбалалта. «Ажаһуугшадһаа һурагты...» — М. Болоневой корреспонденци. Түрэл орон доторнай,

Гурбадахи хууд… «Булганда айлшал… журналистка Э. Сос… гай замай тэмдэг… Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хууд… «Субботын үдэрэй … — заншалта хууд… носхолнууд, мэдээс…

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.35—Үглөөнэй гимнастика. 9.50—«Эдиршүүлэй уран бэлиг». 10.20— «Таанадта, түрэлхид». 10.50— «Спортлотогой» 48-дахи тираж. 11.00—«Хата на склоне» — телевизионно баримтата фильм. 11.20— «Москва хотын гүрэнэй подшипникова 1-дэхи заводой Эрдэм, техникын ордоной «Русь» гэжэ дуу, хатарай ансамблиин концерт. 11,40— «Үйлсөөр ябалгын аюулгүйе сахиха».

Улаан-Үдэ. 12.10— «Монгол арадай һейндэр».

Москва 12.35— «Ном уншаха дуратайшуулда». 13.20 - «МНР-эй байгуулагдаһан ойдо». «Республикын залуу наһан» — киноочерк. 13.40—«Һанана гүш, нүхэр...» —Курильска аралнуудые сүлөөлэлгэдэ хабаадаһан ветерануудай уулзалга. 14.40—14.55—Забһарлалга. 14.55 — «Архитектура-83». 15.25— «Энээниие хэжэ шадахат». 16.10— «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 16.25—«Плыви, кораблик» — үхибүүдтэ зорюулагдаһан телевизионно уран һайханай фильм. 17.35— «Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрөөн». 18.05 — «Ан амитадай аймаг». 19.05 — «Далласай нюуса»— телевизионно баримтата фильм. 20.05— «Нүхэр дуун»—бүхэсоюзна теле… конкурсын нэгэдэлгэ… «Время». 22.35— «Мо… новости» газетын ша… тэхын түлөө фигур… ралгаар угасхооронд… сөөн. Эрэшүүл. 23.… рожденная жемчужин… римтата фильм. 23.5… нэ һонин».

Редакторай орл…
И. Р-Д. ОЧИРОВ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ. ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2.54—54, зам. редактора—2 68.08 зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь —2-50-52. секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56 23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2 64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2 60 21 2 57 63 информации—2 60-91. переводов—2.54-93. писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-6, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. Н-03653. Заказ № 272. Индекс 04649.